

MART 2010 **kadın**

YAŞASIN 8 MART'IN 100. YILINDA KADINLARIN

BİRLİK MÜCADELE VE DAYANIŞMASI

**herkes
özgür oluncaya dek
KADINLAR YÜRÜYECEK**

2010 Dünya Kadın Yürüyüşü

herkes özgür oluncaya dek kadınlar yürüyecek

İçindekiler

Merhaba 2	Gülçin İsbert Eğitim Sen'le Kadın Mücadelesini Yükseltelim! 3	
Handan Çağlayan 8 Mart Meşalesi Her Zamankinden Daha Gür Yanıyor 4		Gülay Toksöz Ekonomik Kriz, Kadınları ve Erkekleri Farklı Mı Etkiliyor? 6
 mücadelenin sembolü "TEKEL İŞÇİSİ KADINLAR"	Deniz Beydilli Gülçin İsbert Röportaj: Mücadelenin Sembolü "Tekel İşçisi Kadınlar" 10	Melda Yaman Öztürk Dünya'da Kadın İstihdamında Eğilimler 12
Yaşar Tarakçı Okudan Nurşen Yıldırım Röportaj: 8 Mart'ın 100. Yılında İKD Üzerine Söyleşi 16	Yasemin Özgün Savaşın "Sessiz Kurbanları" Değil Barışın "Gerçek Özneleri" 14	
Büşra Ersanlı Hakkari'den Berçalan'a Barışa Tırmanış "Kadın Buluşması" 22	Yıldız Temurtürkan Herkes Özgür Oluncaya Dek Kadınlar Yürüyecek 24	Samsun Şube Kadın Komisyonu İşyerinde Cinsel Taciz Konusunda Bir Araştırmanın Düşündürdükleri 20
Ayşe Gül Altınay Küçük Ayşe ve Küçük Askerler Olmayacaksa Ne Olacağız? 28	Özlem Noyan Kitap Tanıtımı 30	 Eğitim Enternasyonalı Kadın Konferansı Kadınlar Eşitlik İçin Eylemde 32

EĞİTİM SEN (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası)

Adına Sahibi: Zübeyde Kılıç Öztürk • Yazı İşleri Müdürü: Serpil Açıl Özer • Yazışma Adresi: Cinnah Cad. Willy Brandt Sk.

No:13 Çankaya/ANKARA 06680 • Tel: (0.312) 439 01 14 (pbx) • Fax: (0.312) 439 01 18 • Web: www.egitimsen.org.tr

E-posta: bilgi@egitimsen.org.tr • Hazırlayan: Gülçin İsbert • Kapak/Sayfa Düzeni: Sinan Demirkaya

Eğitim Sen Bülteni Ekidir / Şubat 2010

Baskı: Mattek Matbaacılık Tel: (0.312) 229 16 13

Eğitim Sen'in yeni bir 8 Mart Kadın dergisi ile yine sizlere merhaba demenin mutluluğunu yaşıyoruz. 8 Mart'ın 100. yılı dolayısıyla her zamankinden daha coşkulu ve heyecanlıyız. Üstelik 8 Mart'ın 100. yılını ülkemizde kadın emekçilerin de çok aktif bir şekilde yer aldıkları işçi sınıfı direnişiyle karşılıyoruz. Kadın emekçiler, DESA ve NOVAMED'de sergiledikleri direnişi şimdi de TEKELE direnişindeki kararlı tutumlarıyla taçlandırıyorlar.

Kapitalist sistemin, sosyalizm karşısında zaferini ilan ettikten kısa bir süre sonra karşı karşıya kaldığı krizler, bu zaferin ne kadar sahte olduğunu da gözler önüne serdi. Sistem, tarihte her kriz döneminde olduğu gibi bu kriz dönemini de emekçi sınıflar aleyhine atlatmaya çalışıyor. Dünyanın her yerinde esnek ve güvencesiz çalışma biçimi yaygınlaştırılıyor. Emekçi sınıflar vahşi kapitalizm koşullarında ücretli köleliğe zorlanıyor. Bu süreç ülkemizde de 24 Ocak Kararları'ndan itibaren ve 12 Eylül Darbesi'nin emek örgütlerini yok etmesinin sağladığı kolaylıklarla adım adım devreye sokulmuştur. Bugün gelinen aşamada ister kamuda olsun ister özel sektörde, emekçilere esnek, güvencesiz çalışma ve açlık sınırında yaşama reva görülmektedir. Çalışma yaşamı sermayenin çıkarları doğrultusunda bu şekilde yeniden düzenlenirken emekçilerin örgütlenme koşulları alabildiğine daraltılmıştır. Emekçilerin en ufak bir sendikalaşma çabası işten çıkarmayla karşılık bulabilmektedir.

Ancak sermayenin bütün saldırılarına karşılık emekçiler direnmeye ve örgütlenmeye devam ediyorlar. Emine Arslan'ın tek başına yürüttüğü mücadele bunun en güzel örneği idi. Kamu emekçisi kadınlar uzun yıllardır her türlü baskıya, sürgüne, dayatmaya karşı grevli toplu sözleşmeli sendika mücadelesini sürdürüyorlar. Eğitim ve bilim emekçisi kadınlar olarak bu yıl gerçekleştireceğimiz Eğitim Sen 2. Kadın Kurultayının bu anlamda kadınların örgütlenme ve her alanda seslerini duyurma mücadelelerine ivme katacağına inanıyoruz. 2010 yılının her alanda kadınların ve bütün emekçilerin direnişine sahne olacaktır.

Ülkemizde kadınlar, emek alanındaki mücadelelerinin yanında barış alanında da önemli bir dinamiği ortaya çıkarmış bulunuyorlar. Çeyrek asrı aşan çatışmalı dönemin artık sona ermesi ve kalıcı bir barışın sağlanması doğrultusunda Kadın Barış Girişimleri oluşturuldu. Kadınlar barış için İstanbul'da, Ankara'da, Diyarbakır'da buluşmalar gerçekleştirdiler. Berçelan Yaylasına çıkarak barış konusundaki kararlılıklarını gösterdiler.

Bu yılki 8 Mart dergimize tüm bu mücadele alanlarına ve dinamiklere yer vermek istedik. Dünya Kadın Yürüyüşü'nün (DKY) ana temalarını da oluşturan, kamu yararı, barış ve sivilleşme, kadın emeği ile kadına yönelik şiddet konularına yer verdik. Dergimizin bu sayısında dünyada ve ülkemizde kadın emeğinin güncel durumu, işyerinde cinsel taciz, Eğitim Enternasyonalı Kadın Konferansı, barış mücadelesinde kadınlar ve TEKELE işçilerinin direnişine ilişkin yazılar yer alıyor.

Kadınlar emek, barış ve özgürlük mücadelesinde yer almaya devam edecekler, DKY'nin ifadesi ile;

HEPİMİZ ÖZGÜR OLUNCAYA DEK KADINLAR YÜRÜYOR...

Yaşasın 8 Mart Kadınların Uluslararası Birlik Mücadele ve Dayanışma Günü!

Yaşasın Kadın Dayanışması!

Eğitim Sen'le Kadın Mücadelesini Yükseltelim!

Gülçin İsbert

Merkez Kadın Sekreteri

Bir 8 Mart daha yaklaşıyor. Kadınlar baharın coşku-su ve renkleriyle alanları dolduracak; Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik için haykıracaklar. İnaniyorum ki; yüzyıl önce yaratılan değerlerin temsilcisi kadınlar bizleri izliyor olacak. Bu duyguyla 8 Mart'ın yaratıcısı kadın arkadaşlarımızı selamlayarak, hepimize başarılar diliyorum!

Biz kadınlar görünmeyen emeğimizi görünür kılma mücadelesi yürütürken şimdi daha ciddi tehditlerle karşı karşıyayız. Her geçen gün çalışma yaşamındaki sayımız azalıyor, yetmiyor yıllardır esnek çalışma tehdidi ile karşı karşıya olan biz kadınlar, artık bu alan içerisine resmen konulmaya zorlanıyoruz. Tekel işçisi kadın arkadaşlarımızın iş güvencesi 4/C ile güvencesiz hale getirilmeye çalışılıyor. 4/C süreci piyasaya açılmış eğitim alanı için de bir tehlike. Kaldı ki; her gün benzer uygulamalar yürütülmekte. Okullarda hizmetli/memur arkadaşlarımızın yerine taşeron (iş güvencesi olmayan) işçi arkadaşlarımızın alınması, eğitimin diğer alanları için de uzak değil.

Kamu Emekçileri içerisindeki biz Eğitim Sen'li kadınlar her gün büyümekteyiz. Ama ne yazık ki; bizimle birlikte büyüyen sorunlar da var. Bizler eğitim alanındaki eşitsizliklerin, ayrımcılıkların ortadan kaldırılması için mücadele yürütürken, kamusal bir hak olan “eğitim hakkı” da piyasaya açıldı, o da “alınıp-satılan bir meta” yaklaşımı ile karşı karşıya.

Kız çocuklarının eğitime ulaşılabilirliğinin, halen yüzde doksanların altında bir değerde olduğunu bilince/görünce üzüntü duymamak elde değil.

Her gün ülkenin bir köşesinde eğitime dair “ayrımcı” yaklaşımlarla dolu haberler almak ise suratımıza çarpan nitelikteki dersler. Ağrı'da “seni seviyorum” cümlesini daha yeni yazmayı öğrenip yazan bir yaşta ölümle hayatına cevap bulan bir kız çocuğunun yaşamı bizim eğitimdeki bütün çıkmazlarımızı ortaya seren gerçeklikte. Neydi, “sevmek”? Sevmenin bir çocuğun cinsiyetinde (bedeninde) yanıt bulması? Bir öğretmeni (insanı), dünyanın en suçlu insanını yakalarcasına amirine götüren olgu ve bir öğretmene öğretmenliği boyunca öğretilenler cinsiyete dair farklılıkları ortadan kaldıramayan eğitim şeklinin sonucu değil miydi? Eğitimde; cinsiyetçi, ırkçı ve antidemokratik olan yaklaşımlardı, Meryem'i aramızdan ayıran nedenler... Bu zihniyeti ortadan kaldırmak için yürütülen yüzeysel politikalar bu sonuçların dışında bir şey getirmez biz-

lere. Ülkemizdeki öğretmenlerin, Meryem'in öğretmenin yetiştirilmesindeki gibi uygulamalar sorunlarımıza çözüm üretmez.

Ceylan! çok konuşuldu hakkında! Çok yazıldı. Yazılmayan kalmadı belki de, ama Ceylan'ın yazıp, konuşacağı daha çok şey vardı elbette! Bunları, artık ne okuyabileceğiz, ne de duyabileceğiz. Ne yazık ki; tek parça olamayan bedeninin fotoğraflarına bakmak olacak geride bizlere tek kalan.

Medine hayatının on altısında! İnsanlar konuşa konuşa anlaşıyor ama! Karşı cinsiyetle sadece O konuşamazdı ve O da bu davranışının kurbanı oldu, Adıyaman'ın Kâhta ilçesinde ve evinin bahçesinde. Bu çağda böyle bir olaya inanmak insanı çok zorluyor tabii ki. Çünkü sosyalleşmenin insana ait olduğu “öğretildi” bizlere. Şunu bilmek gerekir ki; sistem içerisinde yasalarıyla beslenen ve desteklenen ataerkillik şiddet var oldukça “olamaz” diyeceğimiz daha çok olayla karşılaşacağız. Asıl olan; üstü örtülü ya da açık geliştirilen şiddetin ortadan kaldırılması için bütün dünyada uygulanan demokratik çözüm yöntemlerinin ülkemizde de cesaretle hayata geçirilmesidir. Kimi zaman eğitim “yuva”larında, kimi zaman “vatan”da cereyan eden hallerin sona ermesi için...

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleşmesi için elbette eğitim alanında köklü değişimlerin yapılması şart. Öğretmen yetiştirme, eğitimin içeriği bu sorunun çözümünde küçük iki ayrıntı. Yine zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması ve eğitimin sosyal devlet anlayışı içerisinde kamusal bir hak olarak var olması gibi. Medinelerin medeni bir ülkede yaşama hakkı ve Ceylanların ovalarında gezebilmesi hakkının olması gibi...

Bizler bu yıl 8 Mart'ın yaratıcısı kadınları, mücadelelerimizle karşılarken kendi ülkemizde yaşayan kadınların yaşamı ve eğitimi için yapacaklarımızı sıralamakla bitiremeyeceğimiz kadar çok sorumluluğumuz olduğunu görmekteyiz. Dünya Kadın Yürüyüşü ile 8 Mart'ın 100. yılının buluşması bizlere mücadelemizde coşku ve güç verecektir.

Yaşam sorumluluk gerektirir, özgürlük/eşitlik ise mücadele!

Kadınların, yaşam, özgürlük ve eşitlik sevdası, çocuklarının yaşayacağı bir ülkeyi mümkün kılacağı duygularıyla hepimize başarılar!

...

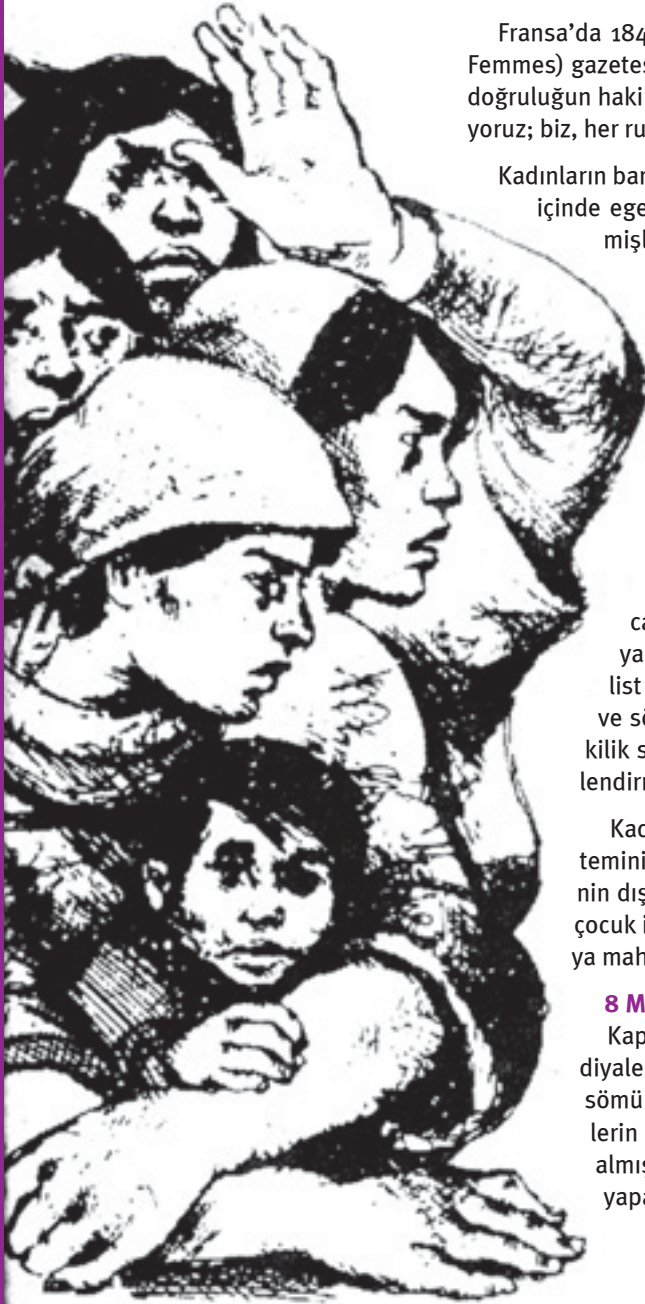
*Yürekler de aç gövdeler gibi: Ekmek verin ama gül de isteriz.
Omuz omuza yürüyerek gelirken biz, geçiyor şarkımızdan
Sayısız ölmüş kadın haykırarak eski türküsünü ekmeğin,
Kölelikten tadım bilmedi ruhları sanatın, sevginin, güzelliğin,
Evet, hem ekmek için savaşıyoruz, hem de güller için.
Daha güzel günleri getiriyoruz, omuz omuza yürüyerek.
Kadınların başkaldırması insanlığın başkaldırması demek.
Artık yok kölelik ve tembellik, bir yatana on kişilik emek.
Paylaşılacak güzellikleri yaşamın, Ekmekle Güllerle, Güllerle Ekmek.*

100. Yılında Yaşasın 8 Mart

Yaşasın Kadınların 8 Mart'ı yaratan Emek, Özgürlük ve Adalet Mücadelesi

8 Mart Meşalesi Her Zamankinden Daha Gür Yanıyor

Dr. Handan Çağlayan

Fransa'da 1848 Devrimi sırasında yayınlanan Kadınların Sesi (La Voix des Femmes) gazetesi, kadınların özlemlerini şöyle ifade ediyordu: 'Biz, barışın ve doğruluğun hakim olduğu yeni bir dünyayı sizinle birlikte yeniden kurmak istiyoruz; biz, her ruhta adalet ve her yürekte sevgi olsun istiyoruz.'

Kadınların barış, adalet ve sevgi arayışı çok anlamlıydı. Çünkü tarihsel süreç içinde egemenler barışı yok ederken en çok adaleti ve sevgiyi zedelemişlerdir. İşte bu nedenle ezilenlerin mücadelesinde de en fazla barış, adalet ve sevgi gündeme gelmektedir. Emekçiler barış ve adalet olmazsa ekmeğin; özgürlük olmazsa sevginin de mümkün olmayacağını çok iyi kavramış; bu nedenle ekmeği, adaleti, barışı, sevgiyi ve özgürlüğü birbirinden ayırmamıştır.

Kadınlar emek, barış, adalet, özgürlük ve sevgi mücadelesinin neferleri arasında her zaman yerlerini almıştır. Bugün kapitalist sömürü sistemine karşı da kadınlar emeğin, adaletin, barışın ve sevginin mücadelesini yürütmektedir.

Sömürü sınıflı toplumlar boyunca her dönem olmuştur. Ancak insanın insanı sömürsünün ve kendine, doğaya ve topluma yabancılaşmasının doruk noktası olarak değerlendirilen kapitalist toplum aşamasında bütün emekçiler gibi kadınların ezilmesi ve sömürülmesi de doruk noktasına ulaşmıştır. Kapitalizm, ataerkillik sayesinde kadınları daha çok sömürürken, ataerkilliği de güçlendirmiştir.

Kadınlar tıpkı çocuk ve göçmen işçiler gibi kapitalist sömürü sisteminin en altındakileri oluşturmuştur. Bir avuç nitelikli seçkin işçinin dışında kalan geniş emekçi kesimleri (kadınlar, niteliksiz işçiler, çocuk işçiler, göçmen işçiler) günde 18 saati bulan sürelerle çalışmaya mahkûm edilmişlerdir.

8 Mart Meşalesini Yakan Dokuma İşçisi Kadınlar

Kapitalist sömürünün bütün baskısına ve ağır koşullarına rağmen diyalektik yasaları işlemiş ve emekçiler, bir gün artık yeter diyerek sömüren sınıflara karşı direnişe geçmiştir. Sömürüye hayır diyenlerin arasında 1857'de New Yorklu dokuma işçisi kadınlar da yer almıştır. Ağır çalışma koşullarına karşı 40 bin dokuma işçisi grev yaparak ve iş yerini işgal ederek büyük bir direniş gerçekleştirmiş-

tir. Bilindiği gibi bu eylemlerinin karşılığı çok ağır olmuş, çıkan yangında çok sayıda kadın yaşamını yitirmiştir.

NewYork’lu dokuma işçisi kadınlar bu direnişlerinin bedelini o zaman yakılarak ödemiş olsalar da, yaktıkları meşale elden ele dolaşarak 8 Mart’ı doğurmuş; kadınların emeklerine sahip çıkma, barış, adalet ve sevgi mücadelesi dalga dalga yayılmıştır.

8 Mart’ın İlanı

8 Mart’ın Kadınların Uluslar arası Birlik Dayanışma ve Mücadele Günü olarak kutlanması, öncelikle sosyalistler tarafından gündeme getirilmiş, ardından Birleşmiş Milletlerce de benimsenmiştir. Kadın emeği ve örgütlenmesi konusu Clara Zetkin’in çabaları sonucunda II. Enternasyonal’in 1889’daki kongresinde gündeme gelmiş daha sonra 1910 yılında Kopenhag’da toplanan Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı’nda Clara Zetkin’in önerisi ile her yıl Mart ayında Kadınların Uluslar arası Birlik Dayanışma ve Mücadele Günü örgütlenmesi kararlaştırılmıştır. Ertesi yıl Avusturya, Almanya, İsviçre ve Danimarka’da Kadınlar Günü kutlanmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ise 16 Aralık 1977 tarihinde 8 Mart’ın “Dünya Kadınlar Günü” olarak anılmasını kabul etmiştir.

Türkiye’de 8 Mart Kadınlar Günü

Türkiye’de 8 Mart Dünya Kadınlar Günü ilk kez 1921 yılında kutlanmaya başlanmıştır. 1921 yılındaki Komünist Kadınlar Konferansı’nın aldığı karar doğrultusunda Türkiye’de de komünist kadınlardan iki kız kardeş Rahime Selimova ve Cemile Nuşirvanova 8 Mart’ın kutlanması için girişimde bulunmuş ve bir kadın birimi oluşturmuştur.

8 Mart, Türkiye’de bu erken tarihli ilk kutlamanın ardından yeniden, 1970’li yıllarda İlerici Kadınlar Derneği İKD’nin kurulmasıyla kutlanmaya başlanmıştır. Türkiye tarihinde en yaygın örgütlenme ağlarından birisini kurmuş olan İKD’nin on beş bine yakın üyesi, 33 şubesi ve 35 temsilciliği bulunmaktaydı. “Kadınların Sesi” isimli yayın organı 35 bin basan İKD, yıllardan sonra yeniden 8 Mart’ı kutlamaya başlamıştır.

12 Eylül 1980 Askeri Darbesi’nden sonraki dört yıl içinde herhangi bir kutlama yapılamamış, 8 Mart’ın kutlanması 1984’ten sonra devam edebilmiştir.

Her gün 8 Mart Her gün Mücadele

Bugüne baktığımızda, “her gün 8 Mart, her gün mücadele” şiarını yükseltmenin çok gerekli ve anlamlı olduğu görülmektedir. Çünkü bugün başta emeği ile geçinen kadınlar olmak üzere bütün kadınların sorunları derinleşmiştir. Neoliberalizmle birlikte kapitalizm yeniden vahşi kapitalizm koşullarına dönerken, güvencesiz, esnek çalışma modelleri yaygınlaştırılmaya başlanmıştır. Kadınların yoğun olarak çalıştıkları işkolları örgütlenmenin güç olduğu, ücretlerin düşük, çalışma koşullarının ise kötü olduğu işkollarıdır. Kadınlar sadece güvencesizliğe, kölelik koşullarında çalışmaya değil aynı zamanda örgütsüzlüğe de mahkûm edilmek istenmektedir.

Ama kadınlar adaletin ve sevginin düşmanlarına geçmişte nasıl direnişle yanıt vermişlerse bugün de aynı şekilde direnişlerini yükseltmektedirler. Kamu emekçisi kadınların örgütlenme mücadelesi ülkemizde kadınların örgütlenme mücadelesi açısından önemli deneyimlerle doludur. Aynı şekilde DESA’da tek başına direnen Emine Aslan, Novamed direnişçisi kadınlar 8 Mart bayrağını yeniden dalgalandırmaya başladılar ve onların elindeki bayrak bugün de TEKEL işçisi kadınlar tarafından daha yükseklerle taşıyor.

Şubat 1848 - Marks ve Engels, Komünist Manifesto’yu yayınladılar.

18 Mart 1848 - Almanya’da Mart Devrim’leri sırasında Berlin’de şehit düşenler oldu.

8 Mart 1857 - New York’lu tekstil işçisi kadınlar greve gittiler.

Eylül 1864 - I. Enternasyonal Londra’da kuruldu. Birliğin tüzüğü Marks ve Engels tarafından yazıldı.

18 Mart - 29 Mayıs 1871 tarihleri arasında - Bir proleter devrim girişimi olan Paris Komünü, tarihin ilk işçi devleti.

1889 - II. Enternasyonal’in Kuruluş Kongresi Paris’te yapıldı.

17 Ağustos 1907 - II. Enternasyonal’e bağlı “Birinci Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı” Stuttgart’ta yapıldı.

8 Mart 1908 yılında yine New York’ta “Cotton” tekstil fabrikasında kadın işçiler greve gittiler. Çıkan yangında 129 kadın işçi öldü.

26-27 Ağustos 1910 - II. Enternasyonal’e bağlı “İkinci Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı” Kopenhag’da yapıldı. Uluslararası çapta “kadın sorunlarına özel bir gün” belirlenmesi kararı alındı.

18 Mart 1911 - Konferansta alınan “kadın sorunlarına özel bir gün” kararının ardından dünya çapında yapılan ilk kutlamanın tarihi

8 Mart 1917 (Çarlık Rusyası takvimine göre 23 Şubat 1917) - Petrograd’lı tekstil işçisi kadınlar yüzlerce işyerinde grev ve direniş yaptılar. Bu eylemler Şubat Devrimi’ni başlattı.

Ekim 1917 - Büyük Ekim Devrimi sonucunda, (eski tarihle 25 Ekim, yeni takvimle 7 Kasım tarihinde) Sovyetler Birliği kuruldu.

1918 yılında Almanya’da kadınlara oy hakkı tanındı.

1920 - Birinci Uluslararası Komünist Kadınlar Konferansı Moskova’da yapıldı.

8 Mart 1921 - Lenin’in “Uluslararası Emekçi Kadınlar Günü” başlıklı yazısı Pravda No. 51’de yayımlandı.

1921 - İkinci Uluslararası Komünist Kadınlar Konferansı Moskova’da yapıldı. Emekçi kadınların sorunlarına özel bir günün kutlanması için her yılın 8 Mart günü kesin tarih olarak belirlendi.

8 Mart 1921 - Türkiye Komünist Partisi üyesi kadınlar, uluslararası komünist hareketle aynı tarihte Türkiye’de ilk 8 Mart’ı kutladılar.

1975 - İlerici Kadınlar Derneği kuruldu.

1975 - Birleşmiş Milletler bu yılı Dünya Kadın Yılı ilan etti.

16 Aralık 1977 - Birleşmiş Milletler 8 Mart’ın her yıl “Dünya Kadınlar Günü” olarak kutlanmasını kararlaştırdı.

8 Mart’ın Kilometre Taşları

EKONOMİK KRİZ, KADINLARI VE ERKEKLERİ FARKLI MI ETKİLİYOR?

Prof. Dr. Gülay Toksöz

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

2008 yılında başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan finans krizi etkilerini tüm dünyada göstermeye devam ediyor. Küreselleşmeyle tüm dünya ülkelerinin ekonomileri birbirleriyle yakından bağlantılı hale geldiği için bir bölgede çıkan kriz kısa sürede diğerlerine sirayet ediyor ve krizin olumsuz etkileri, farklı düzeylerde olsa da ülkelerin tümünde hissediliyor.

Krizle birlikte gelişmiş ülkelerde ciddi bir talep daralmasının yaşanması bu ülkelerin ekonomilerinde küçülmeye ve işsizlikte artışa yol açtı. Gelişmekte olan ülkelerde de özellikle ihracata yönelik ekonomilerin ürettikleri ürünlere olan talebin düşmesi, turizm gelirlerinin ve doğrudan yabancı yatırımların azalması sanayide ve hizmetlerde üretim kapasitelerinin gerilemesine ve milli gelirin azalmasına neden oldu, olmakta. Bunun sonucunda vergi gelirleri azalıyor ve kamu harcamalarında kısıntılara gidiliyor.

Krizlerin ekonomide yol açtığı yıkım, kadınlar ve erkekler açısından farklı sonuçlar yaratıyor.

Bir yandan hem kadınlar hem erkekler için işsizlik artarken, diğer yandan azalan hane gelirini telafi etmek için kadınlar daha çok çalışmaya başlıyorlar. Bu çalışmanın önemli bir kısmı dışarıdan satın alınan mal ve hizmetlerin ikame edilmesi için evde yapılan işlerin, sunulan ürün ve hizmetlerin artması şeklinde. Dolayısıyla kadınların ev içi emeği ciddi bir artış gösteriyor. Ancak buna yönelik kapsamlı ve sistemli ölçümler olmadığı için artışı ortaya koymak kolay olmuyor. Dikkat daha çok işgücü piyasalarında yaşanan gelişmelere odaklanıyor. Bu yazıda da ekonomik krizin işgücü piyasalarında kadınlar ve erkekler açısından farklılaşan etkileri üzerinde duracağız.

Ekonomik daralma sonucu tüm dünyada işsizlerin sayısı ve işsizlik oranları yükseldi. Gelişmiş ülkelerde erkeklerin işsizlik oranı kadınlarınkinden daha hızlı arttı. İşsizliğin artış oranındaki fark ekonominin kadın veya erkek ağırlıklı sektörlerindeki istihdam kayıplarına bağlı. Bütün sanayi sektörleri (madencilik, imalat, elektrik, gaz ve su, inşaat) ve ulaşım, depolama ve ileti-

şim erkek ağırlıklı sektörler (erkekler çalışanların üçte ikisi veya daha fazlası). Buralarda erkekler krizden daha fazla etkilendi. Öte yandan kadınlar eğitim, sağlık ve sosyal hizmet sektörlerinin çalışanlarının üçte ikisinden fazla. Bu alanların kamusal alan olması ölçüsünde kadınlar en azından kısa dönemde krizden daha az etkilendiler. Varlıklı ülkelerin işsizlik oranlarındaki gelişme, ekonomik krizin erkekleri kadınlardan daha olumsuz etkilediğine işaret ediyor. Erkeklerin durumunun kötüleşmesiyle toplumsal cinsiyet açığı azalsa da, ülkeler arasında ülkenin krizden etkilene düzeyinin farklarına göre değişik durumlar var.¹

Gelişmekte olan ülkelere ise farklı durumlarla karşılaşılıyor. Kadınların işsizlikten daha olumsuz etkilenmeleri ekonominin hangi sektörlerinde yoğunlaştıklarıyla yakından bağlantılı. Örneğin Latin Amerika ve Asya'da kadınlar ihracat yönelimli imalat sanayiinde ve Karayipler'de turizmde yoğunlaşmakta olduğu için kadınların iş kaybı erkeklerinkinden daha fazla. Sahra altı Afrika'da kadınlar daha çok

Kadınların işsizlik oranları da çok yükseldi. Bir yıl içinde kadın işsiz sayısı 244 bin kişi artarak 984 bin kişiye çıktı ve Temmuz 2008'de %16.6 olan kentsel kadın işsizlik oranı Temmuz 2009'da %20.6 oldu. Aynı dönemde erkek işsiz sayısı 598 bin kişi artarak 2.283 kişiye yükseldi ve işsizlik oranının %10.6'dan %14.5'e çıkmasına yol açtı. Her ikisinde de dört puan civarında bir artış olmasına karşın kadınların işsizlik oranı %20.6'yla erkeklerin %14.5 olan oranından çok daha yüksek.

geçimlik tarımda veya bir kısmı ücretli olarak enformel sektörde. Kriz bu bölgedeki kadınlar için olumsuz etkisini azalan para havaleleri sonucu hane gelirinin düşmesi ve kamu harcamalarındaki kesintiler olarak ortaya koyuyor. Çalışma amacıyla gelişmiş veya kimi gelişmekte olan ülkelere giden göçmenlerin öncelikle işten çıkartılması geldikleri ülkelere gönderdikleri havaleleri olumsuz etkiliyor.

Kriz sonucu insanların işlerini kaybettiği hanelerde gündelik yaşamı sürdürebilmek ve ayakta kalabilmek için azalan hane gelirlerini artırmak üzere daha çok kadın çalışma hayatına giriyor. Literatürde erkeğin işsizliği durumunda hanenin diğer üyelerinin işgücüne dahil olmasını belirtmek için 'eklenen işçi etkisi' olarak adlandırılan bu durum 1990'ların ortasındaki Latin Amerika krizinde (Arjantin, Brezilya, Meksika) ve Doğu Asya (Endonezya, Filipinler) krizinde gözlemlendi ve kadınların işgücüne katılım oranları yükseldi. Ancak ataerkil kültürün daha güçlü olduğu toplumlarda işler sayıca az olduğunda önceliğin erkek-

lere verilmesi sonucu iş arayan kadınlar artan oranda enformel sektöre (kayıtdışı işlere) kaydılar. Ayrıca işsiz kalan kadınların önemli bir kısmı iş bulamama sonucu işgücünden ayrıldı. Dolayısıyla krizin kadınlar açısından oldukça karmaşık etkileri var ve işsizliğin etkilerinin kadınlar açısından tam olarak açığa çıkma ihtimali yüksek.²

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 2009 Kadınlar İçin Küresel İstihdam Eğilimleri raporu na göre gelişmekte olan ülkelerde krizin etkisi işsizlik artışından ziyade korunmasız istihdamın artışı şeklinde ortaya çıkacak. Bu işler enformel sektörde kendi hesabına çalışmayı veya ücretsiz aile işçisi olarak çalışmayı içeriyor. Gelirin düzensiz ve düşük veya hiç olmadığı bu tarz çalışmada kadınlar sosyal güvenlik hakkından da yararlanamıyorlar.

Türkiye'de Neler Oluyor?

Dünya çapındaki eğilimler doğrultusunda Türkiye'de krizin etkilerine baktığımızda öncelikle altını çizmemiz gereken husus Türkiye'de kadınların işgücüne

ve istihdama katılımlarının başka gelişmekte olan ülkelere kıyasla çok düşük olması. Türkiye'de yaşanan ekonomik büyümeye rağmen istihdam artışı çok sınırlı kalıyor ve istihdamsız büyümenin esas yükünü kadınlar taşıyor. İstihdamın yapısına toplumsal cinsiyet açısından bakarsak, tarımsal istihdamın küçük ölçekli üretim yapısına bağlı olarak kadın ve erkek emeğine dayandığını buna karşılık sanayi istihdamının ağırlıklı erkek emeğine dayalı olduğunu görürüz. Kadınlar açısından tarım dışında istihdam esas olarak hizmetler sektöründe mümkün. Ancak Türkiye'de işgücü piyasaları ve meslekler toplumsal cinsiyet temelinde ayrılmış olduğu için kadınların "erkek işi" olarak görülen işkollarında ve mesleklerde istihdam şansı yok gibi. Kadınlara belli işkolları ve mesleklerde talep olmadığı gibi kadınların da bu alanlar için işgücü arzı yok veya çok sınırlı. Bu istihdam yapısı krizin kadın işgücü üzerindeki etkileri açısından belirleyici oluyor.

Türkiye'de mevcut kriz kendini özellikle büyüme hızındaki yavaşlama ve daralma, imalat sa-

Türkiye’de krizin kadınlar açısından en çarpıcı etkisi işsizlikteki ve korunmasız istihdamdaki artış. Kadınların yüksek işsizlik oranları istihdam artırıcı politikaların mutlaka toplumsal perspektifinden yapılması gerektiğini ortaya koyuyor.

nayi ve hizmetler sektörlerindeki üretim gerilemesi ve artan işsizlik olarak gösterdi. Türkiye’de Temmuz 2008-Temmuz 2009 arasında krizin etkilerinin yoğun hissedildiği dönemde istihdamda 50 bin kişiyle çok küçük bir artış, buna karşılık işsiz sayısında 842 bin kişiyle çok büyük bir artış yaşandı. Kriz koşullarında “eklenen işçi etkisi”nin yaşanmasıyla iş arayan kadın ve istihdamdaki kadın sayısı arttı. Temmuz 2008’den Temmuz 2009’a toplam kadın istihdamında 289 bin kişilik artış oldu. Oysa aynı dönemde erkek istihdamı 238 bin kişi azaldı.

Erkeklerin işsiz kalmasıyla azalan hane gelirlerini telafi etmek için giderek daha çok sayıda kadın gelir getirici çalışmaya yönelince, 289 bin kişilik kadın istihdam artışının 10 bin kişisi sanayide, 123 bin kişisi hizmet-

lerde, 153 bin kişisi tarımda gerçekleşti. Hane gelirine katkı için çalışmaya başlayan kadınlar açısından geleneksel üretim alanı olan tarım yine başlıca istihdam alanı oldu. Erkek istihdamındaki 238 bin kişilik azalma esas itibarıyla sanayide gerçekleşti.

Kriz koşullarında kadınların artan istihdamının hangi koşullarda gerçekleştiği önem kazanıyor. Dünya deneyimi kadınların işgücü piyasasına katılmaları durumunda genelde bulabildikleri işlerin korunmasız, enformel istihdam kapsamındaki işler olduğunu gösteriyor. Türkiye’de de benzer bir gelişme yaşandı; kadınlar açısından esas istihdam artışı kendi hesabına çalışanlar ve ücretsiz aile işçilerinde. Kendi hesabına çalışan kadın sayısı 146 bin kişi, ücretsiz aile işçisi kadın sayısı 124 bin kişi arttı. Kriz koşullarında artan bu istihdamın esas olarak kayıtdışı istihdam, dolayısıyla korunmasız istihdam olduğunun altını çizmek gerekiyor.

Kadınların işsizlik oranları da çok yükseldi. Bir yıl içinde kadın işsiz sayısı 244 bin kişi artarak 984 bin kişiye çıktı ve Temmuz 2008’de %16.6 olan kentsel kadın işsizlik oranı Temmuz 2009’da %20.6 oldu. Aynı dönemde erkek işsiz sayısı 598 bin kişi artarak 2. 283 kişiye yükseldi ve işsizlik oranının %10.6’dan %14.5’e çıkmasına yol açtı. Her ikisinde de dört puan civarında bir artış olmasına karşın kadınların işsizlik oranı %20.6’yla erkeklerin %14.5 olan oranından çok daha yüksek.

İşsizlik kadınlar için esas olarak lise ve dengi meslek okulu mezunlarında en yüksek. Temmuz 2008’de %19.2 olan işsizlik oranı Temmuz 2009’a %26’ya çıktı. Yüksek öğretim mezunları-

nın işsizlik oranları da %16.7’den %17.6’ya yükseldi. Kadınlar sosyo-kültürel nedenler sonucu esas olarak lise eğitimi ve sonrasında işgücü piyasasına çıkarak iş aramaya başladıkları için bu oranların yüksek olduğunu düşünebiliriz. Ancak 2008’den 2009’a oranlardaki yükselme kriz koşullarında lise ve üstü eğitilmiş kadınların iş bulma imkânlarının azaldığına işaret ediyor. Lise altı eğitilmiş kadınlarda da işsiz sayılarında ve işsizlik oranında ciddi artış söz konusu. Erkekler açısından da işsizlik oranları 2008’den 2009’a artış göstermekle birlikte lise altı eğitimliler ile lise ve dengi okul mezunları arasında önemli farklılık söz konusu değil.

Türkiye’de krizin kadınlar açısından en çarpıcı etkisi işsizlikteki ve korunmasız istihdamdaki artış. Kadınların yüksek işsizlik oranları istihdam artırıcı politikaların mutlaka toplumsal cinsiyet perspektifinden yapılması gerektiğini ortaya koyuyor. Var olan eşitsizlikleri azaltmak, kadınların yaratılan istihdam fırsatlarından yararlanmasını ve sosyal güvenlik kapsamındaki düzgün işlerde çalışmasını sağlamak için mutlaka özel bir duyarlılık ve kadınlara yönelik destek politikaları gerekiyor.

Dipnotlar:

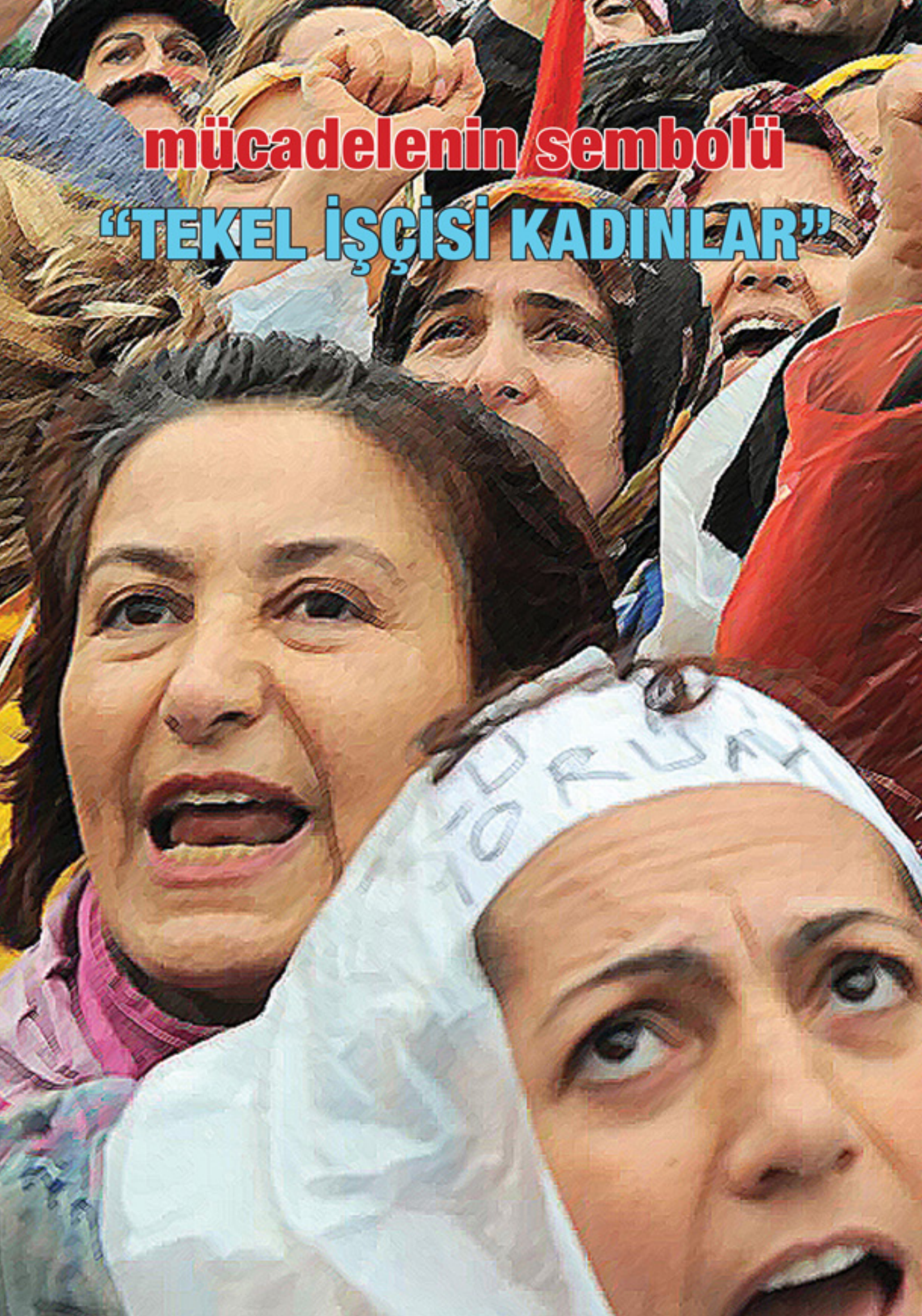
1 ILO 2009, s 20-23

2 Seguino, s 3

Kaynakça:

ILO (2009) Global Employment Trends for Women, March 2009, Geneva.

Seguino S. (2009) The Global Economic Crisis, Its Gender Implications, and Policy Responses, UN, Commission on the Status of Women (March 7, 2009).

The image is a collage of several photographs of women, likely workers, with their faces and upper bodies visible. They are wearing various head coverings, including headscarves and headbands. The women have expressions of determination and solidarity. One woman in the foreground is wearing a white headscarf with the word 'KURBAN' (sacrifice) written on it. The text is overlaid on the top half of the image.

mücadelenin sembolü
“TEKEL İŞÇİSİ KADINLAR”

röportaj

HAZIRLAYAN

Deniz Beydilli

Gülçin İsbet

11.000 Tekel işçisi, Tekel sigara fabrikalarının özelleştirilmesi üzerine "yaprak tütün" fabrikalarında çalışmaya devam ettiler. Bu arada çalıştıkları illerden yüzlerce kilometre uzaktaki başka fabrikalara tayin edildiklerinde yılmadılar, gittiler. Adıyaman'dan gelen bir kadın işçi bu durumu " o kadar sık yer değişikliği yapılıyordu ki, ben gidiyordum, arkamdan eşim evi yükleyip getiriyordu" diye ifade etti.

15 Aralık 2009 günü güvencesiz, mevsimlik, düşük ücretli kölelik denen 4/C'li çalışma sistemine karşı var olan haklarıyla başka kamu kurumlarına aktarılma istemiyle Ankara'ya geldiler. Abdi İpekçi Parkında o soğuk kış gününde çadırlar kurarak, seslerini duyurmaya çalıştılar. Ama o da ne? Eylemlerinin 3. gününde 18 Aralık 2009'da hakları için mücadele eden işçiler önce lağım sularıyla ıslatıldı, yetmedi gaz bombaları ve coplarla dağıtılmaya çalışıldı. Ama onlar "ölmek var dönmek yok" sloganıyla direnişlerini Türk-İş'in içine, önüne, Sakarya caddesine, Tuna caddesine ve Ankara'nın sokaklarına, her yerine taşıdılar.

Saldırı görüntülerini televizyonlardan izleyen Ankaralı emekçiler o günden bu yana Tekel işçilerinin yanına koştu. Kadınlar, gençler, öğrenciler, öğretmenler, doktorlar, ev kadınları, işçiler, esnaflar, özellikle KESK'e bağlı sendikalar, demokratik kitle örgütleri, partiler, her etnik kökenden ve her meslek grubundan emekçiler Tekel işçileriyle dayanışmanın en güzel örneklerini gösterdi/gösteriyor.

Tekel işçilerinin hak mücadelesinde inançlı, sabırlı, kararlı duruşlarıyla çok önemli bir yere sahip olan kadın işçilerle sendikamızın 8 Mart Kadın Dergisi için bir söyleşi gerçekleştirdik. Üç kadın arkadaşımızı da farklı illerden (İzmir, Tokat, Batman) aldık. Bu röportajı 6 Şubat 2010 günü gerçekleştirdik.

Kaç yıllık Tekel işçisisiniz?

OYA KARAALİ (İzmir-Balatçık): Bugün direnişimizin 56. günü. Açlık grevimizin de 4. günündeyiz. 1993 yılından beri Tekel'de işçi olarak çalışıyorum. Normal koşullarda 3 yıl sonra emekli olmam gerekirken, çıkarılan yeni yasa nedeniyle yaş sınırı geldiği için ancak 9 yıl sonra emekli olabilirim.

MERYEM DERİN (Tokat): 19 yıllık Tekel işçisiyim. Tekelin Tokat merkezdeki fabrikasında 1991 yılında çalışmaya başladım. Önce mevsimlik işçi olarak başladım kadrolu olunca, mutluydum, heyecanla çalışıyordum.

NEZAHAT SANSAR (Batman): 21 yıldır Tekel işçisi olarak çalışıyorum. Son olarak çıkarılan yasa nedeniyle yaştan hizmetimin dolmasını bekliyorum. Batman'da mevsimlik işçi olarak çalışmaya başladım. Kadınlar işe kolay alınıyordu. Batman'da çalışırken, tütün işletmesi kapandı, beni İstanbul'a gönderdiler. Çalışmak için gittim ve 8 yıl çalıştım. Sigara fabrikalarının hepsi satıldıktan sonra bizi çay ocağına verdiler, ama kadrolu olarak. 1,5 yıldır çay ocağında çalışıyorum.

Biraz kendinizden, özel hayatınızdan söz eder misiniz?

OYA KARAALİ: 37 yaşındayım. Evliyim, bir kız ve bir oğlan olmak üzere 2 çocuğum var. 1993 yılında Tekel'de çalışmaya başladığımda çok mutlu oldum. Önce

Oya Karaali

geçici işçiydim, kadro alınca daha çok mutlu oldum. Çünkü artık mevsimlik işçi olarak çalışmayacağım için mutluydum. İşe girmeden önce bir çocuğum vardı, ama kadrolu olunca, ikinci çocuğumu iş güvencemin olmasına güvenerek yaptım. Şimdi bu 4/C ile dünyam paramparça oldu.

MERYEM DERİN: Eşimle işyerinde tanıştım. 3 çocuğum var. Bir çocuğum 15 yaşında ve diğer iki çocuğum ikiz ve 5 yaşındalar. Onlara güvenli bir gelecek için mücadele ediyorum. Şimdi ikiz çocuklarımdan biri hasta ve eşim onu doktora götürecek ve sonra geri buraya mücadeleye dönecek. Devlete büyük üretimler verdim. Makine işçisiydim. Karı-koca çalışıyorduk. İşler çok ağırdı, ama yine de mutluyduk.

Meryem Derin

NEZAHAT SANSAR: Bekârim ve geleceğimden ben sorumluyum. Çalışma güvencemin olması, ekonomik bağımsızlık beni yaşamda güçlü kılıyor. Tabi bu arada aileme de ciddi katkılarımla oluyor. Onların işleri yok. Aynı evde 7 kişi yaşıyoruz. Babamdan anneme kalan emekli maaşı ve benim maaşım dışında bir gelirimiz yok. Çünkü kardeşlerimin hepsi işsiz.

Çok sağlıklı değilim, migrenim var. Bunun için baş ağrıları çok sık oluyor. Abdi İpekçi Parkındaki o saldırıdan sonra kuru bir öksürük başladı, bulunduğumuz ortam sağlıklı olmadığı için boğulur gibi oluyorum.

Sendikalara, halka iletmek istediğiniz bir mesajınız var mı?

OYA KARAALİ: İnsanlara ne söyleyebilirim ki, bizim durumumuz bütün insanlar için örnek olsun. Mücadelemizde kendi sendikamıza(Tek Gıda İş'e) güveniyorum.

(Çocuklarının fotoğraflarını oturduğu koltuğun, Türk-İş'in toplantı salonunun duvarına da asan Oya Karaali'yi açlık grevinin 4. gününde bitkin görüldüğü için fazla yormak istemedik.)

Abdi İpekçi Parkında polis saldırısına maruz kaldığınızda eyleminizin kaçınıcı günüydü? Bu saldırı karşısında neler düşündünüz?

MERYEM DERİN: Bugünleri hayal bile etmiyordum. Buradan emekli olur çoluk çocuğumuza bir gelecek hazırlayacağımızı düşünüyordum. Toz- pembe bir dünya içinde yaşıyordum.

Hayatın gerçekliğini şu 56 gün içinde öğrendim. Haklarımızın farkına buradaki mücadele ile vardım. İlk geldiğimizde bizlere haklarımız verilir, gideriz diye düşündük.

Abdi İpekçi parkında mücadeleye başladığımız zaman üzerimize tazyikli lağım suları sıkılıp gaz bombaları atıldığında, coplandığımızda hiç de güzel şeylerin olmayacağı düşüncesi uyandı bende.

Bizlere bu süreçte destek verenlere neden alanda (Abdi İpekçi Parkında) olduğumuzu anlatmaya çalışırken, bizlere yapılan saldırılara da hala anlam veremiyorum.

NEZAHAT SANSAR: Eylemin 3. günüydü. Ben hayatımda ilk kez gaz (Abdi İpekçi Parkında) yedim. Orada polislerin vicdansızlığını gördüm.

Buraya geldiğimizden bu yana mücadelemizin bu kadar onurlu ve zor olacağını bilmiyordum. Bir kadın olarak sonuna kadar bu mücadelenin içinde olacağım.

Sizden önce de haklarını isteyen birçok kesim size yapıldığı gibi saldırılara uğradı. Daha önce bu tür saldırılar hakkında neler düşündünüz?

MERYEM DERİN: Daha önce bu saldırılar yapıldığında demek ki bir şey yaptılar, rahat durmadılar, ülkeyi bölmeye çalışıyorlar onun için bu saldırılara maruz kalıyorlar diye düşünürdüm. Çünkü bize öyle anlatıldı. Ama şimdi görüyorum ki hiç de öyle değilmiş, devlet yurttaşlarına karşı haksızlıklar yapıyor.

Ne yapalım ki bizlere önce hak aramayı öğretmediler. Ben artık çocuklarıma doğruları öğreteceğim. Direnişin başından beri eve bir kez gittim. Aklım burada kaldı, geldim. Çocuklarım için mücadele edeceğim. Çocuklarım buraya geldi, misafirhanede kaldılar. 5 yaşındaki oğlum üç evimiz var diyor; biri Tokat'taki evimiz, biri Türk-İş misafirhanesi, diğeri ise bu çadır ev.

Mücadelenizin bundan sonraki süreci hakkında neler düşünüyorsunuz?

MERYEM DERİN: Bugüne kadar sendikalar bizi yeterince aydınlatmadı. Başbakanın verip-veriştirmesi bizi yıldırmayacak. Haklarımız için mücadele edeceğiz. Eğer başbakan bize haklarımızı vermezse, Allah da onun hakkını-layığını verir umuyorum. Sandıkta da bunun hesabını soracağız.

NEZAHAT SANSAR: Özlük haklarımız için sonuna kadar burada olacağım, onca emeğimizi görmezden gelemeyiz. Sendikalardan özellikle sendikamdan hak koparıcı bir mücadele yürütmesini istiyorum. Buraya gelirken bir eylemle haklarımızı alır, gideriz beklentisi yaşıyorduk. Ancak hal böyle!Ama buradan haklarımızı almadan geriye dönüş yok.

Nezahat Sansar

Dünya’da Kadın İstihdamında Eğilimler

Doç. Dr. Melda Yaman Öztürk

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İİBF

Günümüz kapitalist toplumunda kadınlar dezavantajlı bir kesim oluşturuyorlar. Eğitim, sağlık gibi hizmetlere erkeklerden daha güç erişebilen kadınlar, emek piyasasına da eşitsiz bir konumda katılıyorlar ve genellikle güvencesiz çalışma koşullarında, düşük ücretlerle istihdam ediliyorlar. Ayrıca, ev işlerinden ve çocuk, yaşlı ve hastaların bakımından da sorumlu tutuluyorlar.

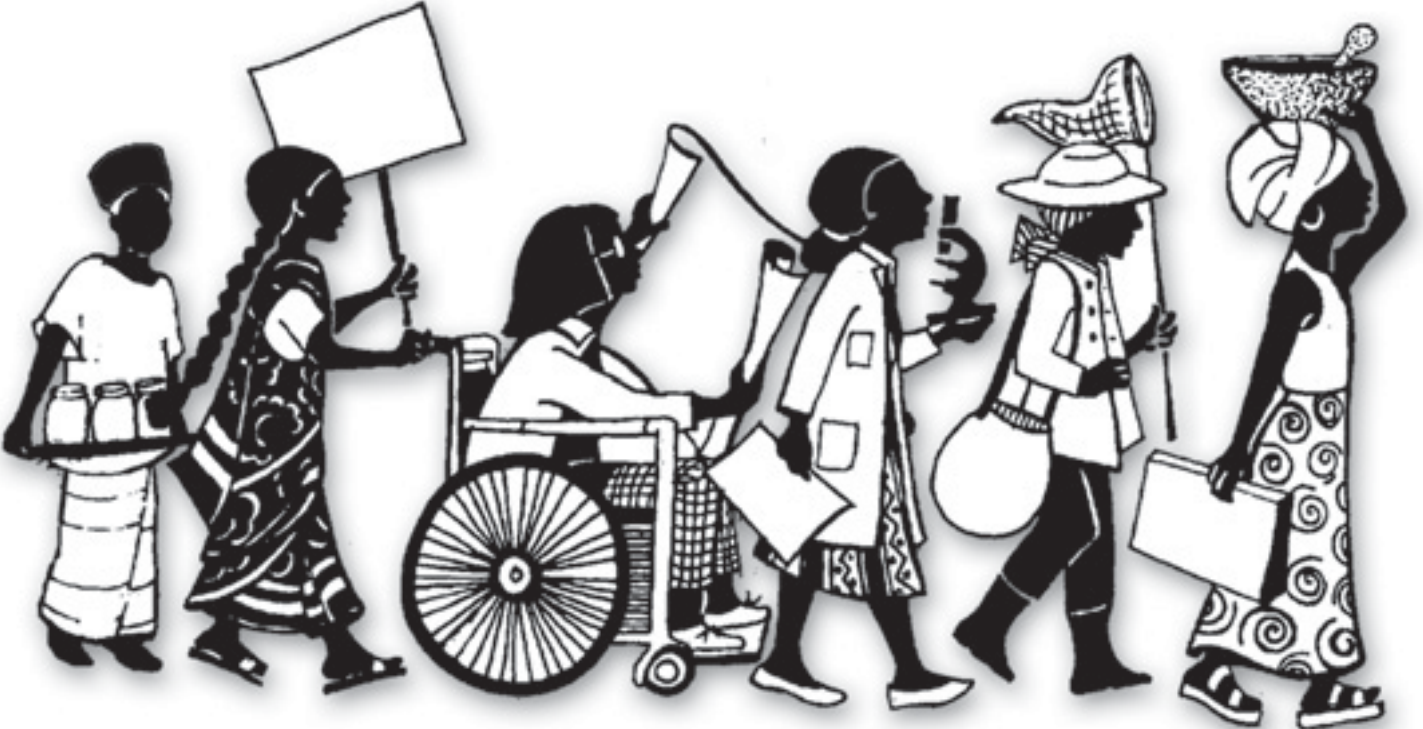
Kadın istihdamı bütün dünyada kırılğan sektörlerde yoğunlaşıyor : Kadınlar dünya genelinde güvencesiz koşullarda; ücret, çalışma saatleri, doğum izni, sosyal güvenlik gibi hakların yasalarla güvence altına alınmadığı enformel işlerde istihdam ediliyor. Ruth Pearson’ın dikkat çektiği üzere, dünya ekonomisi bütün bölgelerde enformel istihdama doğru bir eğilim sergiliyor ve kadın istihdamının büyük bir kısmını enformel işler oluşturuyor¹.

Enformel istihdam küçük işletmelerde yoğunlaşıyor; kadınlar fabrikalara alt sözleşme temelinde bağlı atölyelerde üretimin bir bölümünü gerçekleştiriyorlar. Tekstil fabrikalarında üretilen tişörtlerin işlemelerini evde tamamlama örneğinde olduğu gibi, ev içinde çalışan kadınlar da bulunuyor. Ya da, ev içinde yapılan

üretimi pazarlarda ve tezgahta satmak da enformel üretim biçimlerine örnek oluşturuyor.

Kadın istihdamında 2000’li yıllarda belirginlik kazanan bir diğer eğilim, esnek üretim. Son dönemde birçok ülkede, sermayenin iş güvencesi sağlamadan, istediği zaman istediği kadar işçi çalıştırmasına olanak sağlayan esnek üretim süreçleri devlet eliyle yasal düzenlemelere kavuşturuldu. ‘Çağrı üzerine çalışma’, ‘geçici süreli sözleşme’ gibi emek biçimlerinin, ev işi ve bakım yükleri nedeniyle istihdama katılamayan kadınlar için en avantajlı seçenek olduğu iddiasıyla, kadınlar daha çok esnek üretim süreçlerinde istihdam edildi. Sermaye daha fazla kâr arzusuyla esnek üretimi dayatırken patriyarkayı arkasına alıyor; çocuk, yaşlı ve hastaların bakımı kadınlara yükleniyordu. Kadınların ev içinde ücretsiz olarak sağladıkları bu hizmetlerden arta kalan zamanda istihdama katılmaları öngörülüyordu.

Bu eğilimler elbette ki yeni değil. Kadınların bugünkü istihdam koşullarını belirleyen dinamikler 1980 sonrasında dünya genelinde yaşanan dönüşümlerde temelleniyor. 1980 sonrasında

Türkiye’de ve dünyanın hemen her bölgesinde ‘neo-liberal’ politikalarla gerçekleşen dönüşüme uluslararası sermayenin yeni eğilimleri eşlik etti. Uluslararası sermaye, üretken yatırımların bir kısmını ‘azgelişmiş’ coğrafyalara kaydırıyor. Yaşanan dönüşüm en çok kadın istihdamını etkiledi. Doğu ve Güney Doğu Asya ile Latin Amerika ülkelerinde açılan üretim atölyelerinde, ‘becerikli parmakları’ devlet politikalarıyla uluslararası sermayenin sömürüsüne sunulan genç kadınlar istihdam edildi². Kadınlar sağlıksız çalışma koşulları altında, iş güvencesinden ve sosyal güvenliklikten uzak bir biçimde küçük atölyelerde çalıştırıldı. 1980 ve 1990’lar boyunca geç kapitalistleşen ülkelerde kadın istihdamı arttı.

Son on yılın gelişmelerine baktığımızda, enformel işler artarken, kadın istihdamında 90’larda yaşandığı gibi bir artış eğilimi görünmüyor. Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) 2007’de yayımlanan ‘Kadın İstihdamında Küresel Eğilimler’ Raporu, emek piyasasında toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine dikkat çekerek, kadın istihdamında gözlenen son eğilimleri şöyle özetlemektedir³ :

- Son on yılda dünyada kadınların işgücüne katılım oranı (çalışan ya da iş arayan kadınların oranı) hızındaki büyüme durmuş, hatta birçok bölgede gerilemiştir.

- Kadın istihdamında son on yılda değişim yok. 1996’da yüzde 39,7 idi, 2006’da yüzde 40.

- Bu dönemde işsiz kadın sayısı yükselmiş. Kadınların işsizlik oranı (yüzde 6,6) erkeklerin (yüzde 6,1) üzerindedir.

- Kadınlar tarım ve hizmet gibi sektörlerde yoğunlaşmıştır. Sanayi istihdamındaki payları erkeklerden düşüktür ve son on yılda azalmıştır. Kadınların sadece küçük bir bölümü sanayide istihdam edilmiş durumdadır. ILO’nun 2009 Raporunda yer alan verilere göre, erkeklerin yüzde 26.6’sı sanayide çalışırken, kadınların yüzde 18.3’ü sanayide yer alıyor. Kadın istihdamında en büyük payı yüzde 45’le tarım kaplıyor. Hizmet sektörü ise 46.3’lük paya sahip. Kadın istihdamında kırılğan istihdamın oranı yüzde 52.7⁴.

- Kadınların ücretleri erkeklerinkinden düşüktür.

21. yüzyılın ilk büyük küresel krizini yaşadığımız bugünlerde, krizin yükü en çok kadınların omuzlarına yüklenmiş durumdadır. Kadınları krizin etkilerine açık hale getiren başlıca neden, kapitalist sermaye

birikiminin ve patriyarkal sistemin kadın emeğine yönelik eğilimleridir : Kadınlar, erkeklerden önce işten çıkarıldıkları ve krizin sebep olduğu işsizlik ve yoksullaşma koşullarında ayakta kalma stratejileri geliştirmek zorunda kaldıkları için, krizin olumsuz etkilerine doğrudan maruz kalmaktadırlar.

ILO’nun ‘Kadın İstihdamında Küresel Eğilimler’ 2009 raporunda da, küresel krizin hem kadınlar ve hem de erkekler için yıkıcı olduğu belirtilerek, kadınları erkeklere kıyasla daha fazla etkilediğine dikkat çekiliyor. ILO’nun çizdiği iyimser senaryoya göre kadın işsizliği 2009’da en az yüzde 6.5 düzeyine ulaşacak. Kötümser senaryoya göre ise yüzde 7.4’e yükselecek. İkinci senaryo, kriz nedeniyle 22 milyon kadının daha işsiz kalacağı anlamına geliyor⁵.

Yaşanan krizin uzun süre devam edeceği düşünülürse, esnek ve güvencesiz koşulların yaygınlaşacağını öngörmek olanaklıdır. Krizi bahane eden sermaye, esnek ve enformel emek süreçlerini dayatacaktır. Diğer yandan, gelirleri düşerken artan fiyatlarla baş etmek, metalaşan sağlık hizmetlerinden faydalanabilmek, çocuklarının eğitim masraflarını karşılayabilmek için kadınlar da formel işlerin yokluğunda daha çok enformel işlere yöneleceklerdir. Bugün Türkiye’de tanıklık ettiğimiz üzere, Tekel işçisi kadınlar ya da 50-d ile çalıştırılan kadın araştırma görevlileri ya da ataması yapılmayan kadınlar öğretmenlerin durumunda olduğu gibi, esnek emek süreçleri yalnızca vasıfsız çalışanları değil, beyaz yakalı çalışanları da kuşatacak gibi görünmektedir. Kadınları puslu bir gelecek bekliyor. Geleceği aydınlatmak için daha çok bir araya gelmeye, daha çok dayanışmaya, daha çok örgütlenmeye ihtiyacımız var.

DİPNOTLAR

1 Pearson, Ruth (2007). “Reassessing Paid Work and Women’s Empowerment: Lessons From the Global Economy”; Andrea Cornwall, Elizabeth Harrison ve Ann Whitehead (ed.) *Feminisms in Development : Contradictions, Contestations and Challenges* içinde, s.201-213, London/New York: Zed Books.

2 Mies, Maria (1998). “Globalization of the Economy and Women’s Work in a Sustainable Society”, *Gender Technology and Development*, 2-3.

3 ILO (2007). *Global Employment Trends for Women*, International Labour Organization.

4 ILO (2009). *Global Employment Trends for Women*, International Labour Organization.

5 ILO (2009).

SAVAŞIN “SESSİZ KURBANLARI” DEĞİL BARIŞIN “GERÇEK ÖZNELERİ”

Yrd. Doç. Dr. Yasemin Özgün

Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi

Bugün dünyanın pek çok bölgesinde kadını güçlendirmeye yönelik politikalar umudun simgeleri olarak selamlanırken kadının gündelik hayatındaki mücadelesinin katı gerçekliğini yok saymak ya da görmezden gelmek ne yazık ki mümkün olamıyor. Kadına yönelik şiddet sadece savaşların yaşandığı ülkelerde değil, bütün toplumsal alanlarda kendisini gösteriyor. Ev içinde yaşanan her türlü şiddet, sokakta yaşanan taciz ve tecavüz tüm ülkelerde kadınları incitmeye, yaralamaya, yok etmeye devam ediyor. Kapitalizmin yapısal dönüşümünün artan oranda yarattığı yoksullaşmanın insan yüzünü sıklıkla kadınlar oluşturuyor.

Kadınların artan oranda marjinalleşmeleri ve kadına yönelik artan şiddeti anlayabilmemiz için kapitalist sistemin yaşadığı krizin, adalet ve barış için mücadele eden ezilmiş halkların mücadelelerini bastırmak için askeri gücün artan kullanımıyla olan ilişkisini ele almak gerekiyor. Kıt kaynakların askeri harcamalara

ayrılması militarizmin bir başka sonucunu oluşturuyor. Kapitalist sistemin eşitsizliği, dünyada artan şiddet ve militarizm ve hepsini kucaklayan bir sistem olarak patriyarka arasındaki bağı göz önünde bulundurmamak gerekmektedir. Dünyanın pek çok bölgesindeki ücretli emek sektöründe kadına en az yer veren ülkelerin aynı zamanda askeri araç ve donanım alımında dünyanın önde gelen otoriter ve militarist ülkeleri arasında olması tesadüf değildir.

Kadına yönelik şiddet geçmişten bugüne farklı biçimlerde kendisini göstermiştir. Örneğin birçok savaşta taciz ve tecavüz kadınlara yönelik, bilinçli bir saldırı yöntemi olarak kullanılageldi. Bütün savaş aletlerinin giderek karmaşıklaşması gibi kadın tecavüzü düşmanı etkisiz hale getirmede kullanılan bir saldırı yöntemi olmuştur. Liberya, Sri Lanka, Hindistan ve eski Yugoslavya'dan aktarılan bilgiler çatışma ve savaş dönemlerinde kadının yaşadığı acının boyutlarını gözler önüne seriyor. Bosna Hersek'te

yaşanan savaş sırasında 20 bin kadının erkekleşmiş militarize milliyetçiliğin bir aracı olarak tecavüze uğraması bunun sadece bir boyutu olmuştur. Kadınlara yönelik bu saldırılarla bizzat kadınların bedenlerinin savaş alanlarına dönüştürüldüğüne ve kadınların ‘tecavüz kampları’nda kitleler halinde tecavüze uğradıklarına tanık olduk. Yaşanan bu savaşlardan dolayı binlerce kadın göç ederek sığındığı mülteci kamplarında, yabancı ülke ve şehirlerde insanlık dışı koşullarda yaşam mücadelesi verdiler ve vermeye devam ediyorlar. Bugün aynı şekilde BDP’li kadınlara, milletvekillerine, Kürt kadın sanatçılara yönelik cinsiyetçi saldırılar, militarizm ve patriyarkal sistemin nasıl içice geçtiğinin somut örneklerini oluşturuyor.

Yoksulluğun kadınlaşması dünyanın pek çok bölgesindeki kadın hareketlerinin odaklandığı en önemli konulardan birini oluşturuyor. Bugün bütün dünyada kadınların yaşamı öncesine göre çok daha fazla tehdit altındadır. Çin, her kadına iş güvencesi sağlayan bir ülke iken küresel pazara kapılarını açmasıyla birlikte kadınlar erkeklere karşı iş bulma mücadelesi verir duruma gelmişlerdir. Dünyanın pek çok bölgesinde kadınlar ancak uzun ve yorucu iş temposunu kabullendiklerinde iş bulmayı başarı hale geldiler.

Patriyarkal sistem milliyetçilik, ırkçılık, uluslaşma, din, savaş gibi olgulardan ve savaşların asıl nedeni olan kapitalist sistemden bağımsız bir olgu gibi tanımlanamaz. Dolayısıyla kadınlar artık sessiz kurbanlar olmayı reddediyorlar. Kırdan ya da kentte

yaşayan, dünyanın farklı din, dil ve bölgelerindeki kadınlar kendi denetimleri dışındaki güçlerin sessiz kurbanları olmayı reddediyorlar ve değişim için seslerini yükseltiyorlar. ‘Kişisel olan politiktir’ sloganı kadınlara çektikleri acının ötesine geçmeleri ve her türlü şiddete meydan okuyarak dünyada barış ve adaletin sağlanması mücadelesinde güç veriyor.

Düşmanlıkların bittiği ve barış görüşmeleri başarıyla sonuçlandığı süreçlerde bile kadınlar savaşın izlerini taşımaya sürdürüyorlar ve hiçbir zaman gerçek anlamda kazanan tarafta olamıyorlar. Savaş o kadar “erkek” ki filizlenen barış hareketlerine karşı gösterilen egemen tavır boşuna bir çaba ya da önemsiz gelişme olarak, zayıflık, yenilgi, güçsüzlük olarak kendini gösteriyor. Savaş ‘erkeklikle’, ‘erkin gücüyle’ özdeşleşince barış kadınlık ve güçsüzlükle eşdeğer sayılıyor, önemsenmiyor, hırpalanıp, yok edilmek isteniyor.

Belki de bu yüzden bugün umut, her ülkede ve dünyada kadınların yükselen güçlü seslerindedir. Eşitlik, özgürlük, toplumsal adalet ve insanların barışı hep birlikte uyum ve yaratıcılıkla ete kemiğe büründürdüğü bir yenedünya tahayyülünün yegane güvencesi kadınların sözlerine, deneyimlerine, acılarına, yaşadıklarına ve yaşayamadıklarına kulak vermekten geçiyor. Bugün dünyada, savaşa, yoksulluğa, militarizme, ırkçılığa karşı mücadelede başarı kadınların gerçek özne olarak yer aldığı süreçlerin çoğalmasıyla ancak sağlanabilecektir.

röportaj

HAZIRLAYAN

Yaşar Tarakçı Okudan
Ankara 2 No'lu Şube Üyesi

Nurşen Yıldırım
Ankara 2 No'lu Şube Üyesi

1910 yılında 8 Mart'ın Kadınların Uluslararası Birlik, Mücadele ve Dayanışma günü olarak kabul edilmesinden bu yana 100 yıl geçti. Kadınların mücadele tarihinden çok şey öğrenildi. 100. yıl kapsamında dünyada kadın mücadeleleri tarihine bakarken Türkiye'deki kadın mücadele tarihine de bakmak istedik.

3 Haziran 1975 yılında İstanbul'da kurulan İlerici Kadınlar Derneği dikkatimizi çekti. Kapatıldığı 28 Nisan 1979 tarihine kadar 33 şube, 35 temsilcilik ve 15.000 üyeye ulaşan derneğin 35.000 baskılı Kadınların Sesi adlı bir gazete çıkarmış olduğunu gördük. Dernek bu süre içinde irili ufaklı birçok eyleme imza attı. Kitlesele bütün eylemlere kendi pankartlarıyla ve kırmızı çatkılarıyla katılan İKD'li kadınların en dikkat çeken, ses getiren eylemleri olarak şu üçü sayılabilir:

- 1977 yılında Ankara'da, binlerce kadının katılımıyla yapılan "pahallılığı ve işsizliği protesto" mitingi.

-11 Mart 1978'de İstanbul'da 8 Mart'ı kutlamak için Türkiye'nin dört bir yanından gelen onbinlerce kadının katıldığı, Barbaros Bulvarından başlayıp Taksim'de son bulan yürüyüş ve miting.

-1979'da sıkıyönetim döneminde dernek kapatıldıktan sonra İKD'nin tekrar açılması için Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden gelen kadınların katılımıyla yapılan "Uzun Yürüyüş". "İKD Kapatılmaz", "Yolumuz işçi sınıfının yoludur" sloganlarıyla, üç koldan yola çıkan kadınların üç gün süren ve Ankara'da dönemin İçişleri Bakanı ile yapılan görüşmeyle son bulan büyük eylemleri.

Bu röportaj derneğin Ankara Şube çalışmalarında yer alan GÖNÜL ÖZKAN ÖZYURT (Çankaya Şube Başkanlığı ve Ankara şube Yönetim Kurulu üyeliği yapmış), AYSUN UMay (Ankara şube Yönetim Kurulu üyeliği yapmış; İKD'nin Sosyal İşler ve Basın Yayın komisyonlarında görev almış), GÜLCAN EYYÜBOĞLU (Örgütlenme ve Eğitim komisyonlarında görev almış) ve İŞİL ÜNAL (Basın Yayın ve Eğitim komisyonlarında görev almış) ile yapıldı.

Eğitim Sen olarak ilk kadın derneklerinden biri olan İlerici Kadınlar Derneği'ni incelemeye karar verdik. Sizler İKD içinde yer alan kadınlar olarak, o döneme ilişkin neler söylemek istersiniz?

Gönül: Ben öğretmendirim ve TÖB-DER üyesiydim. 1975 yılının BM tarafından kadın yılı olarak ilân edilmesi ile eş zamanlı olarak dönemin TKP'si tarafından alınan bir kararla aynı yıl İstanbul'da kuruldu İKD. Ben de sanırım 1975 ya da 1976'da üye oldum. Kadınların Sesi gazetesi elime geçmişti ve İKD'yi öğrendiğimde çok heyecanlandığımı hatırlıyorum. Bunda TKP'ye duyduğum sempatinin rolü büyüktü. TÖB-DER'deki arkadaşlara sordum ve bir kadın arkadaşla birlikte gidip üye oldum, zaten devrimci hareket içinden geliyordum.

Ankara İKD olarak ilk 8 Mart'ı Çağdaş Sahne'de bir gece yaparak kutlamıştık. Etkinlikte, mahalle ve

işyerlerinden gelen kadınlara hem 8 Mart'ın tarihi ve önemi konusunda bilgilendirmeler yaptık, hem de şenlik düzenledik. Etkinliğimizde ve izleyiciler arasında erkekler de vardı. Daha sonraki yıllarda da 8 Mart benzer etkinlikler ve mitinglerle kutlandı.

Aysun: O geceyi ben de hatırlıyorum ama galiba ilk 8 Mart kutlaması değildi o. Çünkü o 8 Mart kutlamasına Sezenler Sokak'taki yerimizde hazırlanmıştık. Oysa ilk 8 Mart kutlaması eski yerimizdeydi. Ama çok kapsamlısı anlamında ilk olabilir. Bu gecede bütünlüklü bir senaryo oluşturulmuştu. Kısa skeçlerle kadına yönelik şiddet dahil birçok konu ele alınmış ve kadınların sahip olması gereken özelliklere ilişkin mesajlar içeren eğitim de verilmiş oluyordu. Gecede şiirler ve şarkılar da vardı. Gecenin hazırlıklarında ben de yer almıştım, provalarımız gece geç saatlere kadar (3-4'lere kadar) sürerdi.

Gülcan: 11 Mart 1978'de İstanbul'da yürüyüş ve miting yapılarak kadınlar günü kutlanmıştı, kitlesel bir eylemdi.

Ankara'da benim hatırladığım 8 Mart'a yönelik en güzel ve en önemli etkinliklerden biri de 50-60 kişilik sadece kadınlardan oluşan bir ekiple Kızılay'da afişe çıkmamızdı. Afişleme, aslında genellikle gece yapılırdı. Bu afişlemeyi gündüz, üzerimizde 8 Mart ve İKD yazılı önlüklerle her kesimden ve yaştan kadının katılımıyla yapıyorduk. Amacımız aynı zamanda derneğin afişleme yaptığını göstermek ve 8 Mart'a daha fazla ilgi uyandırmaktı. Çok ses getirmiş ve basında da yer almıştı.

Aysun: Afişleme sırasında polis müdahale etsin mi etmesin mi bilemedi. Büyük etki uyandırmıştı. Soysal Çarşısı'nın önünde kalabalık bir izleyici önünde afişlemeyi yapıyorduk. Polis bizi gözaltına almak üzere arabalara bindirdi.

Gönül: Afişlemeye çıkmadan, "polis birimizi alırsa hepimizi alın" demeye karar vermiştik ve polis birkaç arkadaşımızı götürmek istediğinde hepimiz "bizi de alın" dedik. Polisin panik içinde telsizle "Komiserim her yer kadın kaynıyor, ne yapacağız?" diye sorduğunu hatırlıyorum. Sonuçta polis arabalarına bindirilen kadınlar tekrar indirildi, gözaltı olmadı. Kadınlar birlikte olunca güçlü olduklarını görüyorlardı.

Kreş, gündelikçi kadınlar sigortalansın, eşit işe eşit ücret ve kadınlara atama, terfi ve eğitimde öncelik gibi konularda kampanyalar yapıldığını biliyoruz. Kampanya konuları nasıl kararlaştırılırdı, hangi yöntemle çalışırdınız?

Gönül: Kampanyalar merkezi olarak planlanır, şubeler kendi koşullarına göre düzenleme yapardı. "Pahalılığı ve yoksulluğu protesto", "gündelikçi kadınlar sigortalansın" "çocuklara süt" kampanyaları yaptık. En dikkat çekici kampanyalarımızdan biri "analara iş, çocuklara kreş" sloganıyla ilişkili olarak, "her iş yerinde kreş" kampanyasıydı.

Gülcan: Birçok yerde bu kampanya başarı sağladı. Örneğin Merkez Bankası ve MTA gibi işyerlerinde kreş açıldı. Ankara'da üyeler genellikle memurdu.

Dernek üyeleriniz arasında aynı zamanda sendikali kadınlar da varmış. Bizler de KESK'te, EĞİTİM SEN'de, "sendikalarda kadınlar yönetimlere" kampanyaları yürütüyoruz. O dönemde kadınların yer aldığı partiler ve sendikalarla ilgili benzer çalışmalarınız olmuş muydu?

Gülcan: Ankara'da daha çok memurlar vardı. İşçiler de vardı ama İstanbul'daki gibi değildi. İKD çalışmaları komisyonlar biçiminde sürdürülürdü.

Aysun: İstanbul'da üye profili farklıydı. Sanayide çalışan işçiler çoğunluktaydı.

Gülcan: Eğitim Araştırma, Sosyal İşler, Basın Yayın, Örgütlenme Komisyonu gibi. Ben Örgütlenme komisyonunda çalışırdım. Komisyon üyeleri farklı işyerlerinden olur ve o işyerinin de sorumlusu olarak çalışırlardı. İşyerlerinde yaşanan sorunla konuşulurdu ama asıl işlevi örgütlenmeydi, derneğe yeni üye kazanmaktı yani. Kadınlar neden sömürülüyor, pahalılık ve işsizliğin nedenleri gibi birçok konuda eğitim çalışmaları yapılırdı.

Aysun: Çinçin, Macunköy, Öveçler, Seyranbağları gibi mahallelerde okuma yazma kursları yapılırdı. Diğer yandan sosyalist bilinç kazandırmak, kadınların kurtuluşunun işçi sınıfının kurtuluşuna bağlı olduğuna inandığımız için bu konularda eğitimler yapardık. Diğer örgütler arasında çok saygı görürdük. Oturum yönetme, düzenleme kurullarında yer alma gibi konularda aktif görev alırdık.

Gülcan: Diğer örgütlerle birlikte olduğumuz platformlar vardı. Kardeş örgütler, meslek odaları, sendikalar... Zaman zaman birlikte eylem yapardık.

Genel olarak solun güçlü olduğu bir dönemdi. Dernek 1979'da kapatıldı ve 12 Eylül'ün hemen sonrasına kadar bir süre illegal faaliyette bulundu. 1980'li yılların sonunda kadın kurtuluş hareketi farklı bir çıkışı yaptı. Siz bugünden baktığınızda İKD sürecine ilişkin nasıl değerlendirmeler yapıyorsunuz?

Aysun: Sıkıyönetimle birlikte diğer örgütlerden daha önce kapatıldı İKD. Kadınların Sesi gazetesini çerçevesinde çalışmalar 12 Eylül'den sonra da bir süre devam etti. 12 Eylül'den birkaç yıl sonra kadınların bir araya gelmek için birkaç toplantı yaptığını biliyorum. Toplantı çağrısını kimlerin yaptığını hatırlamıyorum ama birçok gruptan kadın vardı, herkes kendi siyasetini devam ettirmeye çalıştığı, ya da en azından öyle algılandığı için gruplar arasında tartışma çıktı ve kısa sürede dağıldı.

Feminist hareket bizleri yok sayarak başladı çalışmalarına. İKD yok sayıldı diye düşünüyorum. Bizlerin de feminizmle ilgili düşünceleri zamanla gelişti, onlar da sakinleşip "bunlar siyasi bir şey

yaparlar” paniğinden kurtulunca biraz konsensüs olmaya başladı.

Ben Eğitim Sen’in İKD üzerine bir şeyler yapma, çalışma konusunda gecikmiş olduğunu düşünüyorum. Sonuçta İKD bir kadın deneyimi, yok sayılmadan incelenmeliydi.

İşil: Aslında bakılmaması doğal geliyor bana, çünkü biz kendimizi feminist olarak tanımlamadık, feminizmi burjuva kadın hareketi olarak gördük ve uzak durduk. Feminist hareket de Türkiye’de güç kazandığında, dönüp arkaya bakınca feminist bir hareket görmedi. Dolayısıyla bizlerin içinde yer aldığı o dönem kadın örgütlerini, sınıf mücadelesi içinde yer almış kadınlar olarak gördüler. Kendilerinin kökü olarak görmediler.

Aysun: Biz o dönem kadınlar olarak özveriyle, militanca çalışma yaptık. İçinde bulunulan konjonktürün de katkısıyla çok gözle görülür işler yaptık. Evet, kendimizi feminist olarak görmüyorduk ama sonuçta kadın hareketi içindeydik. Kadın sorunlarından bağımsız düşünmüyorduk. Yalnızca bunların çözümünün işçi sınıfı iktidarında olduğunu düşündüğümüz için çözüme, genel çözüme yönelik bir planımız yoktu. Merkezi bir yapılanmaydı ama demokrasi işlerdi. Gelir getiren çalışmalar yapardık, elişleri yapılır, Sıhhiye pazarında hem İKD tanıtımı yapar hem de el ürünlerimizi satardık. Sendikalara temizliğe giderdik. Herkes çok çalışırdı.

Herkesin emek harcayarak yer aldığı bir sürecin içinde bulunmuşsunuz. Kendinizi o dönem büyük bir gücün parçası olarak hissediyor olmalısınız. Bütün bu aktif çalışmanın içinde kadınların özel alanda yaşadığı sorunlara ilişkin sorgulama yaptığınızı hatırlıyor musunuz?

Gönül: Ben evliydim, kocam militan değil sempaticandı. Belli sıkıntılar yaşıyordum ancak kendi meselem olarak görüyordum. Mahallelerden bazı kadınları eyleme getirebilmek için, kocalarıyla da görüşmek gerekebiliyordu. Bazıları da gözünü karartıp gidiyordu.

İşil: Örgütlenen kesimlerde erkek (özellikle koca baskısını) etkisiz kılmak ve kadınların demokratik mücadeleye katılmasının önündeki engelleri ortadan kaldırmak için çalışmalar yapılırdı. Örneğin, 1 Mayıs’a gitme konusunda kadınların eşleri tarafından engellenmesini ortadan kaldırmaya yönelik dernek

çalışmaları yapılmıştı. Çünkü işçi sendikaları içindeki militan erkekler bile eşlerinin eylemlere katılmasına karşı çıkabiliyordu.

Aysun: Ankara şubede kreş odamız vardı. Kadınları sürece katmak istiyorduk, dolayısıyla çocukların bakımına ilişkin böyle bir çözüm bulmuştuk. Toplantı sırasında bir kişi çocuklara bakmakla görevlendirilirdi. “Çocuklara, kocaların da bakması gerekir”di ama biz kendi önlemimizi alıyorduk. Ayrıca, erkekleri toplayıp neden çalışmalara eşlerini katmadıklarını sorguladığımız bir toplantı da yapmıştık. Erkekler bizi takdir ediyorlardı ama kendi eşlerini getirmiyorlardı.

Gönül: Kısacası biz politiktik, kadınları kendi sorunları etrafında örgütleyip, politikaya sokmaya çalışıyorduk. Bu nedenle de ilk önce İKD’yi kapattılar.

İşil-Gülcan: Bir de o dönem 8 Mart’ta, işçi sınıfının mücadele günlerinde, kampanyalarda ve güncel anti-demokratik uygulamalara karşı korsan mitingler yapar, bombalı süsü verilmiş pankartlar asardık.

İşil: Biz kadın erkek arasındaki iktidar ilişkilerini sorgulamadık. Erkek iktidarı kavramı yoktu, “erkek egemen kültür” diyorduk.

Gönül: Çünkü kocalarımız bizim sınıfdaşımız ve kavga arkadaşlarımızdı.

İKD’li olmanız, dernek çalışmaları içinde aktif yer almış olmanız sizlerin yaşamına nasıl bir katkıda bulundu?

Gönül: Kendimi farkına varmamı sağladı. Kendime ve arkadaşlarıma güvenmeyi öğrendim. Doğru hedeflerle kadınların harekete geçirilebildiğini, birlik ve dayanışmadan güç doğduğunu gördüm.

Aysun: Ben eski TİP’liydim. İKD’ye götürelim dendiğinde ben kadınlarla çalışmam demiştim. Kendimi erkeklere yakın hissedirdim. İKD’ye gidince duvarlarda DİSK’in afişleri vardı, her yer temizdi,

tamam dedim. Eğitim Araştırma Komisyonunda ve Sosyal İşler Komisyonunda çalışmaya başladım. Kendi cinsiyetimle orada barıştım. Kafamdaki kadın imajının doğru olmadığını anladım. Kadının kurtuluşunun komünizmde olduğunu düşünürdük. Sınıf mücadelesine ekleyebildiğimiz ölçüde de kadın erkek arasındaki sorunun da farkındaydık. Bugün hala o dönem birlikte çalıştığımız kadınlarla iletişimimiz ve dayanışmamızın olması benim için önemli.

Gülcan: Ben kendimi kadınlarla çalışmaya yakın hissediyor ve onların sorunları için mücadele edilmesi gerektiğine inanıyordum. MTA'da Kimya Mühendisi olarak çalışıyordum. Tüm Teknik Elemanlar Derneği'ne ve TMMOB'a gelip gidiyordum. İşyerine Kadınların Sesi gazetesi gelirdi. Gazeteyi getiren arkadaşa beni derneğe götürmesini söyledim. Onu beklemeden kendim gidip işyerinden referans isimler vererek üye oldum, işçi- memur komisyonunda çalıştım, işyerinde derneğe üye yaptım, işyeri sorumlusu oldum. Ben neyi yapıp neyi yapamayacağımın farkına vardım. Üye olan herkese küçük büyük bir görev verilir; bu görevler yapılmadığında neden yapılamadığı sorgulanırdı. Bunun kitleselleşmede önemli olduğunu düşünüyorum. 8 Mart'lar şu anda kutlanıyorsa – alçakgönüllülük yapmayacağım- bizim sayemizde.

İşıl: Ben de kadın örgütünde çalışmak istememiştim. “Niye kadın örgütü?” diye sormuştum. Tüm İktisatçılar Birliği'nde (TİB) çalışıyordum ve TİP kökenliydim. İKD kapatıldıktan sonra İKD'li oldum, yani illegal çalışılan dönemde. Uzun Yürüyüş benim için muhteşem bir deneyimdi, birlikte yürüdüğüm kadınlar beni çok etkiledi. Benim için sınıf hareketiyle bağının olması önemliydi. Kadına ilişkin sorunların orada (İKD'de) farkına vardım.

Feminist hareketin başlangıcında İKD'liler sayıca azdı, ama bugün hareketin içinde birçok İKD'linin olduğunu görüyorum. İKD başka ülkelerde göremeyeceğimiz bir deneyim. Feminist değildi, sınıf mücadelesi içinde yer alan, kendine özgü bir kadın örgütlenmesiydi. Ama Türkiye'deki kadın hareketine katkısı olmuştur. Kadınlar belki de ilk kez evden çıkmış ve kendi örgütüyle 1 Mayıs veya başka bir mitinge katılmıştır, iktidara karşı yapılan eylemlerin parçası olmuştur. İKD'nin kadınların demokratik mücadeleye katılmasında (politize olmasında) önemli bir rol oynadığını söyleyebilirim. Bugün de hala, kadınların demokratik mücadeleye katılması, bu amaçla evden

çıkması, sokağa çıkması konusunda engeller varken, İKD hareketinin önemli bir deneyim olduğunu kabul etmek gerekir. Bugün her kadın hareketinin içinde İKD'lilerin olmasının bir nedeni de bu olsa gerek.

Deneyimlerinizi ve görüşlerinizi paylaştığınız için teşekkür ederiz.

İşyerinde Cinsel Taciz Konusunda Bir Araştırmanın Düşündürdükleri

Samsun Şube Kadın Komisyonu

Sendikaların bu konuda duyarlı olmaları, yasaların düzenlenmesinde önyak olmaları hususunda kadınların sendikalarından beklentileri epey fazla.

2008–2009 yılında Samsun Eğitim- Sen Kadın Komisyonu olarak eğitim iş kolunda cinsel şiddeti konu alan “İşyerinde Cinsel Taciz” başlıklı anket çalışması yaptık. Amacımız iş yerinde kadına yönelik şiddeti görünür kılmak ve eğitim iş kolu emekçisi kadınlarda tacize yönelik farkındalık yaratmaktır. Anketi ilk yıl Samsun yerelinde uyguladık. Ertesi yıl çalışmamızı Türkiye’nin yedi bölgeden yedi iline (Samsun’a ek olarak İzmir, Mersin, Diyarbakır, Edirne, Ankara ve Van) yayarak genişlettik. Türkiye genelinde 2468 kadının katılımıyla ve Eğitim Sen şubelerinin kadın komisyonlarında çalışan kadınların emekleriyle anketi sonuçlandırdık.

Anket sorularını dile getirilemeyen ‘cinsel taciz’i ve tacizin kadınların hayatında yarattığı olumsuzlukları görünür kılmaya yardımcı olacak biçimde düzenlemeye çalıştık. Kadınlara iş yerlerinde cinsel tacizin görünme sıklığını; cinsel tacize tanık olup olmadıklarını; cinsel tacizi uygulayanın kurumdaki statüsünü; cinsel tacize uğradıysa hayatlarının nasıl etkilendiğini sorduk. Anket sonuçları kadınların cinsel tacizi toplumsal baskı, suçlanma kaygısı, aileden çekinme gibi sebeplerle dillendiremediğini ortaya koydu. Kadınlar

benzer sebeplerden ötürü taciz uygulayanları şikâyet etmekten de çekiniyor. Yine anket sonuçlarına göre cinsel tacize uğrayan kadınlar uykusuzluk çekiyor, toplumsal ilişkilere girmekte zorlanıyor, güven ve özgüven eksikliği duyuyor. Kadınlar yaşadıklarını sadece yakın çevreleriyle paylaşabiliyor. Açıkçası anket bize cinsel tacize maruz kalan kadının taciz sonrasında da patriarkal normlara dayalı toplumumuzda şiddetle karşı karşıya olduğunu gösterdi.

Bununla birlikte hedeflerimizden biri de cinsel tacizin fiziksel biçimlerin yanında, sözlü sataşmalarla, cinsel içerikli şakalarla, kadın cinsini aşağılayan sözlerle de gerçekleşebildiğini hatırlatmaktır. Anket çalışmamız cinsel tacize uğramadığını söyleyen pek çok kadının benzer davranışlara maruz kaldığını ortaya koydu.

Anket sonuçlarına biraz daha ayrıntılı baktığımızda, kadınların neredeyse yarısının işyerinde cinsel tacizin görülme sıklığını “az” olarak tanımladığını görüyoruz. Cinsel tacizle karşılaşma durumunu kadınların gizlediğini düşünenlerin oranı %42 iken, yakın çevreleri ile paylaştıklarını düşünenlerin oranı %43. Kadınların üçte ikisi cinsel tacizin dillendirilemeye se-

bebini suçlanma kaygısı olarak görürken, yarından fazlası kadınların toplumsal baskı görmekten çekindiğini ifade etmiş.

Kadınlara cinsel tacize uğrayıp uğramadıklarını doğrudan sorduğumuzda, %8.8'i evet yanıtını verdi. Kadınların bu konuyu açıklamakta ne kadar çekinceli davrandıkları düşünülrse, bu oranın çok daha büyük olması beklenmelidir.

Cinsel tacize uğrayanların yaklaşık üçte biri tacizi yaşatanların doğrudan veya dolaylı yöneticileri olduğunu söylediler. Bundan da tacizi uygulayanların statülerini kullandıkları gerçeği açıkça anlaşılmaktadır. Aynı zamanda bu sonuç yöneticilerin hemcinslerini eleştirirken meslekî ölçütler kullanırken, kadınlara yönelik eleştiriyi 'kadın kimliği' üzerinden yaptıklarına; bu durumun da kendini çoğu kez taciz biçiminde gösterdiğine dikkat çekmektedir.

Tacize uğrayan kadınların sadece %17'si yazılı ya da sözlü şikayette bulunmuş; kadınların sadece onda biri iş dışındaki arkadaşlarına anlatabilmiş. Cinsel tacize uğrayan beş kadından biri hiç kimseye bahsedememiş. Taciz kadınların insanlara duyduğu güveni kaybetmesine, toplumsal ilişkilerden uzaklaşmasına neden olmuş. Kadını bu denli derinden vuran bir sorunun toplumda yeterince yankı bulmamış olması oldukça iç karartıcı bir tablo olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anket sorularını yanıtlayan kadınlar çok çarpıcı bir gerçeği orta-

ya çıkarmışlardır: Tacize uğramadığını düşünen kadınların dörtte biri beden diliyle rahatsız edilmiş; birçoğu ya cinsel içerikli şakalara maruz kalmış, ya görünüş ya da giyimleriyle ilgili sözel saldırganlıkla karşılaşmış, ya kadın çalışan olduğu için aşağılayıcı sözler işitmiş ya da cinsiyete yönelik ayrımcı davranışlara ve aşağılamaya maruz kalmış. Kadınlar tacize uğradığı halde neden bunu bir taciz olarak görmemektedir? Kadınlar bazı toplumsal öğretileri sorgulanamayacak kadar içselleştirmiş midir? Yoksa tacizi uygulayana değil de tacize maruz kalan kalan kadına olumsuz değer yükleyen patriarkal toplumumuzda 'tacize uğramadığını düşünmek' bir kadın için korunma refleksi midir?

Anket sonucuna göre kadınların tacize uğrama sebebini cinsel obje olarak görülmelerine bağlayan kadınların oranı yarından fazla; kadınların %40'ı ise 'cinsiyetçi kültür' demiş. Kadınların yaşadıklarını dillendiremediği için tacize maruz kaldığını düşünenlerin oranı ise %41.

'Kadınlar neden tacize uğruyor' diye sorduğumuzda aldığımız yanıtlar kadınların patriarkal normları nasıl içselleştirdiğini ortaya koydu. Kadınların %17'si giyinişleri yüzünden, %14'ü davranışları nedeniyle diyerek cinsel tacizden kadınları sorumlu –ve aslında suçlu- buldu.

Son olarak "tacizi önlemek için neler yapılmalı" sorusunu yönelttiğimizde, kadınlar "tacizi yapana

yaptırım uygulansın" dedi ve yasalarda düzenlemeler yapılmasını önerdi. Kadınların çoğu tacizi yapanın teşhir edilmesi gerektiğine, kadınların tacizi dillendirmek için cesaretlendirilmesi gerektiğine, kadınların dayanışma içinde olması gerektiğine dikkat çekti. Katılımcılar arasında "cinsel tacizle ilgili kampanyalar düzenlenmeli" diyenler oldu.

Sendikaların bu konuda duyarlı olmaları, yasaların düzenlenmesinde önayak olmaları hususunda kadınların sendikalarından beklentileri epey fazla. Kadınla erkeğin karşılaştığı her alanda olduğu gibi iş yerlerimizde yaşanan cinsel taciz sorunu yaşamın çelişkilerinden ve egemen algılayış biçimlerinden kaynaklanmaktadır. Kadınla erkeğin birlikte çalışma kültürünün zayıf olduğu ülkemizde kadına yönelik pozitif politikaların iş yaşamında da karşılık bulması, cinsel taciz konusundaki davranış modellerinin bilince çıkarılması, kadın hareketlerinin ve sendikaların bu konudaki ilkeli ve duyarlı yaklaşımları cinsel tacizle ilgili hukuksal mücadeleler, yaşamın değişik alanlarında ortaya çıkan tacizin niteliğini ve "ne"liğini ortaya koyacak ve kadının yaşadığı çalışma hayatına ilişkin eleştirel ve muhalif tavrın gelişmesine katkıda bulunacaktır.

Hakkari'den Berçalan'a Barışa Tırmanış “Kadın Buluşması”

Prof. Dr. Büşra Ersanlı
Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve
Uluslararası İlişkiler Bölümü

yumuk ve yumru dağlarda
hava nazar gibi temiz ve sert
pembe beyaz damarlı taşlarla...
Berraklık

Açılan ve kapanan dağ yumruları,
kapanırken sıyırtan insanlı hali,
açıyor kavriyor itiyor yukarıya,
soldan açılırken sağdan kapanıyor ve
bazen sağlı sollu kapalı
yol bitti...
birden yine açıldı
pembe damarlı taşlarıyla yukarı doğru iteledi bizi.

Yerçekimi ile gök çekimi arasındayız.
Kadınız
kadınlar

İnişli çıkışlı
çok çıkış az iniş...
Umut dolunaya el vermiş

Tırmandıkça dolunay aşağı seyirtiyor
düşer gibi oluyor
yol aşağıya doğru meyillenince hafif
dolunay biraz kalkıyor
iniyor çıkıyor, yaylanıyor

Doruk yayla karanlıkta karşıladı kadınları
sabaha kavuşmak için uyanık kalma yeri
Eylemin adı “yüksek irtifada uyanıklık” olmalı
Uyanık kalınca kavuşmak bir mucize sabaha
Sabah-seher
Olağan üstü! ne hal? O hal değil

Bu hal, halay ateş çadır
türkü
yatak yorgan
uyku yok sohbet var
Ateşin son demleri - ateş çadırdan uzak
Ateş halayla yakın - çay orta yerde
Bütün gece etrafında dönendiğimiz ateş küllü

Yay gibi bir yayvan tepeye dönük yüziümüz
henüz gece... derken
bir beyaz çizgi göründü
yayvan tepenin üzerinde,
çizgi kalınlaşır..ken...
tepenin üzerinde minik ağaçlar kıpır kıpır
Ama hiç rüzgar yok. Hayret!

Beyaz çizgi genişleyerek
verev bir cetvel oldu.
Evet ışık tepenin ardından çıkacak
Işığa yol veren de dağlar işte, besbelli
bizi açıla kapana tırmandıran da oydu.
Bodur ağaçlar cetvel üzerinde çok hareketleniyorlar

Biraz daha belirgin
çok belirgin!
Onlar ağaç değilmiş!
İnsanmış onlar, kadınlarmış;
ışığa kavuşmaya koşuyorlarmış.

Cetvel kalımlaştı ve
kadınlar her yere koşuşuyor
battaniyeler, hırkalar, başörtüleri
gün ışığı -insanlı görüntü başladı renkli

Yay tepeye, kalın cetvele yürüme zamanı
Köksüz bodur ağaçlardan biri olma zamanı
Önce çizgi, sonra cetvel beyazlık
sararak
yükseldi yükseldi
sarı beyaz ışıklı oklarını yere göğe fırlattı
Sular ışıldadı
Nemli otlar parladı, fosforlu yeşil
Gözler kamaştı
Eller uzanmadı küllü ateşe

Doğa renkli ahenkli
kıpırdayan canlar hareketli
herkes hızlandı
herkes ısındı,
bir kat iki kat üç kat attı sırtındakileri
Battaniyeler kazaklar birer birer bırakıldı
Denklere kaldırıldı yastık yorgan
Soğuktan kurtulan
ısı ile özgürleşen bedenler
köksüzlüğün sevinciyle yaylandı
9 Ağustos 2009 sabahına

Ağaçlar ve bitkiler kökleri olduğu için,
insanlar ve hayvanlar köksüz oldukları için özgürdür

İnsana ait “kökler” yatay salınır
Alarak vererek
pekişen
sevgi ile,
sadakat düşüncede
bereket muhabbette.

hem toprak hem gökyüzü kadın
hem gerçek hem hayal
ÖZ ve GÜR oluşun esası
kendine ait, üreten, yaratan irade

Barış da bu.
Özüne ait, hareketli gür bakışlı
üreten yaratıcı dinamik
bütün günlere
yer ile gök ilişkisi
barış-özgür, aşiti-azad.
aynı ikisi

Herkes Özgür Oluncaya Dek KADINLAR YÜRÜYECEK

Yıldız Temurtürkan

21. yüzyılın başlangıcı, toplumu temelden dönüştürme mücadelesinde iki önemli küresel harekete tanık oldu: ilki Dünya Kadın Yürüyüşü, diğeri de Dünya Sosyal Forumu.

Kadın hareketi, neoliberal ve sağcı güçlerin ilerleyişi karşısında kadınların direnişini küresel olarak ifade edebilmek üzere eyleme geçti. Dünya Kadın Yürüyüşü'nün yoksulluğa ve kadına yönelik şiddete karşı oluşturduğu küresel feminist eylem ağı, baskıcı sistemlerin (ataerki, ırkçılık ve kapitalizm) hayatımızı ve dünyamızı metalaştırmasına karşı bir tepki olarak başladı.

Dünya Kadın Yürüyüşü, çeşitli etnik, kültürel, dinsel, siyasal ve sınıfsal kökenlerden, farklı yaş ve cinsel tercihlerden gelen, 163 ülkeden 6000 kadın grubunu yoksulluk ve şiddete karşı mücadele hedefi etrafında birleştiren, uluslararası bir kadın hareketidir. Bu çeşitlilik, hareketimizi bölmek şöyle dursun; tersine, büyütürken geniş bir dayanışma ağı içinde birleştiriyor. 2008 yılında 10. yılını kutlarken kendisini, kökleri yerel mücadelelerden ve koşullardan beslenen ve sınıf mücadelesiyle bağları olan, feminist, anti-kapitalist ve anti-empereyalist bir uluslararası toplumsal hareket olarak tanımladı.

UZUN BİR YÜRÜYÜŞÜN KISA ÖYKÜSÜ

Kebek Kadın Federasyonu, 1995 yılında Kanada'da 10 binlerce kadını sosyal hakları için harekete geçiren "Ekmek ve Güller" Yürüyüşü düzenlemişti. Bu yürüyüş, arkasına aldığı toplumsal destekle başarıya ulaşırken Dünya Kadın Yürüyüşüne de ilham kaynağı oldu. Kadınların neoliberalizme karşı ortak mücadelesini başlatacak bir dünya yürüyüşü düzenleme kararı, 65 ülkeden 145 kadının

katılımıyla Ekim 1998'de Montreal'de yapılan 1. Uluslararası Toplantı'da alındı.

8 Mart-17 Ekim 2000 tarihleri arasında yerel, ulusal ve uluslararası eylemlerle kadınlar; BM, Dünya Bankası, IMF ve hükümetlere ilettikleri 17 küresel taleple yoksulluğa ve kadına yönelik şiddete son verilmesini istedi. 2000 yılında yerkürenin her köşesinde ortak talepler için yoksulluğa ve şiddete karşı yüz binlerce kadın yürüdü ve milyonlarca imza toplandı. 17 Ekim'de BM ve Dünya Bankası önünde eylemler yapılırken eş zamanlı 40 ülkede daha aynı taleplerle eylemler yapıldı. 16 Ekim'de uluslararası delegasyon IMF ve Dünya Bankası ile görüşerek bu kurumların izlediği politikaların kadınların hayatı üzerindeki yıkıcı etkilerini kınadı.

Neoliberalizmin hegemonyasının güçlü olduğu bu dönemde sesini yükselten Dünya Kadın Yürüyüşü kadınların uluslararası alanda talepleriyle var olmalarını sağlayarak bu alandan dışlanmalarına son verdi; kolektif örgütlenme deneyiminin yanı sıra diğer aktörlerin karşısına küresel kadın hareketinin temsilcileri olarak çıkmalarını sağladı.

18 Ekim 2000 tarihinde yapılan II. Uluslararası Toplantıda kadınlar yürüyüşe devam etme iradesi gösterdiler. İttifaklar yeni güçleri harekete geçirmiş ve kadın eylemlerinin sahneye çıktığı yerlerde yeni sinerjiler açığa çıkmıştı.

YÜRÜYÜŞE DEVAM...

2-6 Ekim 2001 tarihlerinde Montreal'de 3. Uluslararası Toplantı yapıldığında henüz 11 Eylül'ün külleri soğumamıştı. 11 Eylül saldırıları ve ardından gelen işgaller ve sivil hakların sınırlandırılması gösterdi ki küresel

arenada kadınların sesinin çıkması gerekiyor. Dünya Kadın Yürüyüşü milyonlarca kadın için neoliberalizme, dinsel köktencilığe ve kadına yönelik şiddetin her türüne karşı mücadelede yeni bir araçtı.

Madem ki kadına yönelik şiddet ve yoksulluk dramatik bir şekilde artmaya devam ediyordu ve Yürüyüşün muhatabı olan politik ve ekonomik karar mercileri gidişatı değiştirme konusunda umut vaat etmiyordu; mademki Dünya Yürüyüşü bağımsız küresel kadın hareketini doğurmuştu ve sağlam bir ittifak kurulacak küreselleşme karşıtı bir hareketin varlığı söz konusuydu, o zaman Dünya Kadın Yürüyüşü devam edecek ve başka bir dünyanın mümkün olduğunu ilan edecekti.

4 Ekim 2001 tarihinde Montreal'de NATO'yu protesto eden kitlesel bir gösteri düzenledi.

Bu toplantının diğer önemli kararı küreselleşme karşıtı hareket ile ittifak oluşturma ve Dünya Sosyal Forumunda aktif yer alma idi. Dünya Kadın Yürüyüşü ilk defa uluslararası toplantısını dünyanın Güney'inde yapacaktı: Hindistan'da...

BAŞKA BİR DÜNYA MÜMKÜN!

18-22 Mart 2003 tarihinde Hindistan'ın Yeni Delhi kentinde güçlü kadın örgütlerinin ev sahipliği yaptığı 4. Uluslararası Toplantı'da metinlerinde belli belirsiz ifade edilen "daha iyi" bir dünya özlemi, "başka" bir dünya için kararlık ifadesine doğru yol aldı: "Başka bir dünya gerçekten mümkün! Ve kararlıyız; diğer halk hareketleri ve alternatif dayanışma hareketleriyle ittifak içinde bu dünyayı kuracağız!"

Hindistan toplantısında 2005 yılı için "başka bir dünya" talebi etrafında küresel bir eylem planı oluşturuldu. Büyük bir dayanışma yorganı oluşturma, dünya yürüyüşü düzenleme ve İnsanlık için Küresel Kadın Şartı hazırlama kararları bu toplantıda alındı. Yeni Delhi'deki ABD Büyükelçiliği önünde Irak işgalini kınayan bir eylem yapıldı.

ŞART'IMIZ VAR!

10 Aralık 2004 tarihinde dünyanın en yoksul ülkelerinden birisi olan Ruanda'da toplanan

Dünya Kadın Yürüyüşü delegeleri, İnsanlık için Küresel Kadın Şartı'nı kabul etti. İnsanlık için Küresel Kadın Şartı, sömürünün, tahakkümün, tahammülsüzlüğün ve dışlanmanın ortadan kalktığı; doğruluğun, farklılıkların, hak ve özgürlüklerin hepsinin saygı gördüğü bir dünya kurma projesidir. Böyle bir dünyanın kurulması için gerekli temel ilkeleri tanımlayan 31 madde içerir. Bu maddeler, beş evrensel değerden beslenir: eşitlik, özgürlük, dayanışma, adalet ve barış.

İnsan hakları ve kadın haklarına dair pek çok uluslararası belge, sözleşme devletlerce imzalanmıştır. Ancak, bu belgeler sömürü ve baskının kökenlerini sorgulamadığı gibi gezegenimizin ekolojik, ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel bakımdan yaşamasını güvence altına alacak yeni bir toplumsal proje sunmaktan da uzaktır. Merkezine kârı değil, insan hakları, ekonomik, sosyal ve kültürel hakları alan bir dünyayı, kadınların alternatif dünyasını betimliyor Şart.

8 MART-17 EKİM 2005 ŞART'IN DÜNYA YÜRÜYÜŞÜ

İnsanlık için Küresel Kadın Şartı'nın Dünya Yürüyüşü, 8 Mart 2005 tarihinde Brezilya'nın başkenti Sao Paulo'da başladı. 40 bin kadın sokakları doldurup, eşitlik, özgürlük, dayanışma, adalet ve barışın egemen olduğu bir dünya yaratmak arzusunu kuvvetle haykırdılar. Dünyanın başka bölgelerden kadınlarla birlikte kırkyama yorganının ilk karesi yapıldı.

Başka bir dünyanın yaratılması için gerekli ilkeleri tanımlayan bir Kadın Şartı hazırlama fikri, alternatiflere duyulan acil ihtiyaçtan doğdu. Ütopyalarımızı dokuyarak, başka

bir dünya tasarımıımızı imgeler yoluyla anlattığımız küresel bir yorgan oluşturduk. Yorganın oluşum süreci, yeni bir dünyanın nasıl yaratılacağını tarif ediyor. Her gittiği ülkede eklenen, kadınların hayallerini dokuduğu motiflerin her biri, birleşince zenginliğimiz oluveren, farklılıklarımızı anlatıyor. Tek başına sadece güzel olan bir desen, birleşince bir dünya projesine dönüşüyor.

17 EKİM: GÜNEŞİN PEŞİNDE 24 SAAT FEMİNİST DAYANIŞMA

17 Ekim 2005 tarihinde Yorgan son durak noktası Burkina Faso'ya ulaştığında, her ülkede saat 12:00-13:00 arasında bir saatlik dayanışma eylemi yapıldı. Her saat diliminde kadınlar, bir saatlik ortak eylemde 24 saat süren küresel feminist dayanışmanın bir parçası oldu. Feminist dayanışma eylemi öğlen 12:00'de Okyanusya'da başladı ve Doğu'dan Batı'ya doğru ilerleyen güneşi takip ederek dünyanın etrafında tur attı. Bu eylemle kadınlar; düşlerini (ve güneşi!) takip ederek; eşitlik, özgürlük, adalet, barış ve dayanışma değerlerinin üzerine yükselen bir dünya kurma konusunda ne kadar kararlı olduğunu gösterdi.

FEMİNİST EYLEM HAREKETİ

2-6 Temmuz 2006 tarihlerinde Peru'nun başkenti Lima'da yapan 6. Uluslararası Toplantı'da Yürüyüş'ün başladığı 1998 yılından bu yana Kebek Montreal'de bulunan Uluslararası Sekreteryası'nın Brezilya'nın Sao Paulo kentine taşınmasına karar verilirken DKY kendisini şöyle tanımladı:

“Dünya Kadın Yürüyüşü, yoksulluğun ve kadına yönelik şiddetin kökenlerini ortadan kaldırmak için çalışan taban gruplarını ve örgütleri birleştiren, uluslararası bir feminist eylem hareketidir. Kadınların yaşadığı eşitsizliğin ve ayrımcılığın bütün biçimlerine karşı mücadele eder. DKY'nin değerleri ve eylemleri, sosyal, ekonomik ve politik değişim perspektifini yansıtır. Bu değerler ve eylemler, dayanışmanın küreselleşmesini;

kadınlarla erkekler arasındaki, kadınların kendi arasındaki ve halklar arasındaki eşitliği; kadınlar arasındaki farklılıkları ve stratejilerimizdeki çoğulculuğu tanımayı ve saygı duymayı; kadınların liderliğini takdir etmeyi ve kadınlarla diğer ilerici toplumsal hareketler arasındaki ittifakları güçlendirilmeyi esas alır.”

Ayrıca DKY'nin eylemlerine yol gösteren değerlerinde bazı değişiklikler yapıldı. Daha önce hareketi pasifist (barışçıl) olarak tanımlayan maddeye açıklık getirilerek, hareketin şiddet kullanımına karşı olmakla birlikte kadınların ve halkların askeri, ekonomik ve politik saldırganlık karşısında meşru savunma hakkını tanıdı.

3 Temmuz 2006 tarihinde Peru ile ABD arasında imzalan ve sosyal programlarda kesintiler öngören Serbest Ticaret Anlaşmasını protesto için Lima'daki ABD Büyükelçiliği önünde eylem yapıldı.

Kadınların yerel mücadelelerinden esinle 2010 Üçüncü Küresel Eylem Yılı için dört ana tema ortaya çıktı.

2010 ÜÇÜNCÜ KÜRESEL EYLEM İÇİN DÖRT EYLEM ALANI:

Kamu Yararı: doğanın ve kamu hizmetlerinin özelleştirilmesine karşı mücadele ediyoruz. Gıda egemenliği ilkesini ve sağlık, eğitim, içilebilir su ve sanitasyon hakkını savunuyoruz.

Barış ve sivilleşme: Kadınların hayatını ve bedenlerini kontrol etme arzusu, etnik ve dinsel çatışmaların manipülasyonu, doğal kaynakların sömürüsü ve silah endüstrisinin kârlarını da içerecek şekilde savaşın karmaşık nedenlerini anlatmaya çalışıyoruz.

Kadınlar, ordu mensupları ve paramiliter grupların uyguladığı şiddetin yanı sıra kendilerini kabul etmeyen ve maruz kaldıkları şiddetin suçunu kadınlara yükleyen kendi toplulukları özellikle erkekler tarafından da mağdur edilirler.

Kadın emeği: Dünyanın her yerinde kadın ve erkek bütün işçilerin, herhangi bir ayrımcılığa uğramaksızın, insanca asgari ücrete, yasal haklarına, sosyal

güvenceye ve eşit ücrete kavuşmasını savunuyoruz.

Kadına yönelik şiddet: Toplumda farkındalığı artıracak eylemler yoluyla, ittifak kurduğumuz toplumsal hareketlerle birlikte ve Devletten taleplerimizi hazırlayarak şiddetle savaşıyoruz. Kadına yönelik şiddetin nasıl meydana geldiğini, nedenlerini ve nasıl tezahür ettiğini göstermek ve kadınların cinsiyetçi şiddete karşı her tür direnişini özellikle kamusal alanda görünür kılmak istiyoruz.

EYLEM BİÇİMLERİ NELERDİR?

2010 yılında 8 Mart'tan 17 Ekim'e kadar Eylemlerimiz iki önemli tarihin etrafında örgütlenecektir:

- 8-18 Mart tarihleri arasında Uluslararası Kadınlar Günü'nün ilan edilmesinin 100. yıldönümünü de göz önüne alacak, farklı tür, biçim, renk ve ritimlerde bölgesel yürüyüşler;
- 17 Ekim'de çatışma çözümleme süreçlerinde kadınların öncülüğünü güçlendirmek için Kongo Sud Kivu'da uluslararası bir buluşma ile eş zamanlı yürüyüşler ve eylemler yapılması.

2010 AVRUPA EYLEMİ, 30 HAZİRAN, İSTANBUL

Daha önceki yıllarda Brüksel, Marsilya ve Vigo'da yapılan Avrupa bölgesi eylemi 2010 yılında İstanbul'da yapılacaktır. 30 Haziran'da gün boyunca bir forum (genel oturumlar ve atölyeler) ve akşam bir yürüyüşten oluşacaktır.

BALKAN KARAVANI

Makedonya Koordinasyonunun inisiyatifinde bir Balkan karavanı düzenlenecektir. Karavan, Atina ve Selanik'i ziyaret ettikten sonra 30 Haziran'da İstanbul'da yapılacak Avrupa Eylemine katılacaktır. Karavan, Avrupa'dan birçok ülkenin katılacağı eylemin sonrasında rotasına devam edecek, Bulgaristan, Romanya, Sırbistan, Karadağ ve Kosova'nın ardından Arnavutluk son durak olacaktır. Karavanın geçtiği kentlerde yerel kadın örgütlerince etkinlikler düzenlenecektir.

Dünyayı değiştirmek için kadınların hayatını,

Kadınların hayatını değiştirmek için dünyayı değiştirelim!

Bütün kadınların hayatını değiştirmek, sadece eylemler ve kolektif çalışmayla mümkün olamaz. Kadınların yaşamını değiştirmek ancak birden çok gücün harekete geçmesi ve kolektif çalışmasıyla mümkündür. İttifaklar kurmak için büyük çaba sarf etmeyi; sadece kadın grupları ve feministlerle değil, aynı zamanda karma (kadın ve erkeklerden oluşan) gruplarda örgütlü kadınlarla da birlikte çalışmayı gerektirir.

Bizi birleştiren, ortak deneyimlerimizin yanı sıra yaşadığımız toplumu ve hayatlarımızı değiştirme isteğidir.

Küçük Ayşe ve Küçük Askerler Olmayacaksa Ne Olacağız?

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Gül Altınay
Sabancı Üniversitesi

Ders Kitaplarında İnsan Hakları -2 taramasından çıkan en çarpıcı sonuçlardan biri, bu yıl okula devam etmekte olan 14 milyondan fazla öğrencinin her sınıfta ve müzikten felsefeye, edebiyattan tarihe kadar pek çok derste yoğun bir askerileşmiş “eğitime” tabi olacağı; “ordu-milletin” parçası olduğunun tekrarlandığı, savaşın ve şiddetin sıradanlaştığı, olumlandığı veya yüceltildiği metinler ve etkinliklerle dolu ders kitapları okuyacağı gerçeğidir.

Acaba ne zamandır “küçük Ayşe”ler ve “küçük asker”ler olmayı öğreniyoruz ve öğretiyoruz? Bu sorunun yanıtını bilmiyorum ama “küçük Ayşe” ve “küçük asker” deneyiminin tanıdığım her yaştan öğretmenin ve öğrencinin ortak hafızasını oluşturduğunu biliyorum. Yıllar içinde ders kitapları ve eğitim anlayışında pek çok değişiklik olsa da “küçük Ayşe” ve “küçük asker”leri seslendirmekten ve sahnelemekten kurtulamadık. “Bir çocuk şarkısı nedir ki?” diye sorulabilir şüphesiz. Buna iki yanıt verebiliriz. Birincisi, tüm çocuk şarkıları gibi bu çocuk şarkısı da belli bir iktidar anlayışının (bu durumda milliyetçi, militarist, cinsiyetçi, karşıcinselci/heteroseksist bir anlayışın) benimsenmesine, doğallaşmasına katkıda bulunduğu için önemsenmelidir diyebiliriz. İkincisi, bu çocuk şarkısının tek başına durmadığını, bütün bir eğitim sisteminin kadınlara öncelikli olarak “fedakar anne” erkeklere de öncelikli olarak “asker” olmayı salık verdiğini, vatandaşlık anlayışını bu şekilde askerileştirdiğini ve cinsiyetlendirdiğini savunabiliriz.

Tarih Vakfı tarafından önce 2001-2002 daha sonra 2007-2008 ders yıllarında okutulan kitaplar üzerinde yapılan kapsamlı tarama¹ bize bu çocuk şarkısını ciddiye almak ve etkileri üzerinde düşünmeye başlamak için çok sayıda sebep sunuyor. Son taramadan birkaç çarpıcı örnek verelim: 2007-2008 öğretim yılında 6. sınıfa giden yaklaşık 1.5 milyon öğrenci (eğer Müzik derslerini kaçırmadıysa) şu becerileri kazanmış olarak bir üst sınıfa geçtiler: “görevimdir bayrağımı üstün tutmak her bayraktan; can veririm kan dökerim, vazgeçemem ben bu haktan” sözlerini içeren Bayrağım şarkısını “orta hız”da söyleyebilmek; “nabızımda ateş gibi, fetihlerden bir kan var” şarkı sözlerini ezberleyip “uyandırdığı duyguları” ifade

edebilmek; “Ne Mutlu Bana! Özgürüm!” ünitesinin ilk etkinliği olarak, savaş alanlarının tasvir edildiği üç ayrı görseli inceledikten sonra “millî marş”ın ne olduğu ve “bizim için anlam ve önemi” üzerine düşüncelerini yazıya dökebilecek.

Ne yazık ki “can vermesi” ve “kan dökmesi” beklenen öğrenciler yalnızca 6. sınıfa gitmiyorlar ve bu beklentiden yalnızca Müzik dersinde haberdar olmuyorlar. Aksine, Ders Kitaplarında İnsan Hakları-2 taramasından çıkan en çarpıcı sonuçlardan biri, bu yıl okula devam etmekte olan 14 milyondan fazla öğrencinin her sınıfta ve müzikten felsefeye, edebiyattan tarihe kadar pek çok derste yoğun bir askerleşmiş “eğitime” tabi olacağı; “ordu-milletin” parçası olduğunun tekrarlandığı, savaşın ve şiddetin sıradanlaştığı, olumlandığı veya yüceltildiği metinler ve etkinliklerle dolu ders kitapları okuyacağı gerçeğidir.

Ders kitaplarına hakim olan ordu-millet anlayışının önemli bir uzantısı asker-sivil ayrımının ortadan kalkması, vatandaşlığın askeri değerler ve süreçler çerçevesinde anlamlandırılmasıdır. Ancak ordu-milletin kadınlarından ve erkeklerinden beklentiler aynı değildir. Küçük Ayşe ve küçük asker şarkısının da doğallaştırmaya çalıştığı gibi tüm kadınlardan fedakar anneler (özellikle de “asker annesi”) olmaları, tüm erkeklerden ise asker olmaları beklenir. Kadınlara ayrıca istisnai durumlarda asker olabilecekleri (Sabiha Gökçen) veya savaşın arka cephesine katkıda bulunabilecekleri (kağnısıyla cephan taşıyan kadın) mesajı verilir. Bu kurguda, ideal vatandaşlık her kadın için fedakar anne olmaktan, bazı kadınlar içinse istisnai durumlarda savaşçı veya cephe gerisinde destekçi olmaktan geçmektedir.

Tarih Vakfı’nın çalışmasında da vurguladığımız gibi Türkiye’deki eğitimin, insan hakları çerçevesine oturması için atılması gereken önemli adımlardan biri eğitimin sivilleşmesidir. Bunun için ders kitaplarına hakim olan ordu-millet anlayışının, askerleşmiş vatandaşlık anlayışının ve savaşın/şiddetin sıradanlaştığı, olumlandığı, yüceltildiği tüm metinlerin sorgulanması gerekmektedir. Bu sorgulama, dünyada bizim bildiğimiz başka bir örneği bulunmayan Milli Güvenlik Bilgisi dersinin içeriğinden öte varlığını tartışmaya açmadan çok sınırlı kalacaktır. Asker-öğretmenler tarafından tüm öğrencilere zorunlu bir askerlik dersi verilen bir eğitim sistemi asker-sivil ayrımının ortadan kalktığı, askerleşmiş bir eğitim sistemidir ancak. İçeriğinden bağımsız

olarak, son 80 yıldır müfredatta zorunlu bir askerlik dersi bulunuyor olmasının en önemli sonuçlarından birisi, subayların (öğretmenler olarak) okulda, askeri değerlerin eğitimde ve daha genel bir düzlemde ordunun sivil yaşamdaki varlığının doğallaştırılması olmuştur. Mevcut içeriğiyle bu ders, eğitimin olduğu kadar siyasetin de askerleşmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Siyaset, askerlerin siyaset üzerine tek uzman ve vatandaşların/öğrencilerin de itaatkar askerler olduğu, askeri-stratejik bir alan olarak yeniden tanımlanmaktadır. Üstelik bu ders, sadece orduyu önemli bir aktör olarak sivil eğitime sokmakla kalmakta, aynı zamanda uyum sağlamayı ve tektipliği bir yaşam biçimi olarak aşılacaktır. Bu anlamda diğer ders kitaplarındaki hakim söylemi pekiştirmektedir.

Şüphesiz sivilleşme, yalnızca var olan sorunlu alanları değiştirmeyi değil, eğitim sürecine yeni bazı alanların ve yaklaşımların eklenmesini de içermelidir. Ders kitaplarında rastlanan önemli bir eksiklik, barışçıl süreçlere ve şiddetsiz mücadele yöntemlerine dair örneklerdir. Dünya ve Türkiye tarihlerinin savaşlardan ibaretmiş gibi aktarılması, tarihin ve insanlar arasındaki ilişkilerin önemli bir kısmını karanlıkta bırakmayı ve savaşları doğallaştırmayı getirmektedir. Karşılıklı anlayış, farklılıkların bir arada yaşaması, yardımlaşma, barış çabaları, sorunların şiddet içermeyen yöntemlerle çözüldüğü süreçler, insan hakları hukukunun getirdiği kazanımlar gibi olumlu ve (barış ve insan hakları açısından) öğretici örneklerin ders kitaplarında yer almaya başlaması, öğrencilerin hayata ve kendilerine bakışlarında büyük farklar yaratabilir, bu süreçlere dair merak ve onlara dahil olma yönünde bir ilgi ve istek uyandırabilir.

Önümüzde duran acil soru şudur: 21.Yüzyıl Türkiye’sine dair “iyi vatandaş” ideali “can veririm, kan dökerim” diyen gençlerden, “Küçük Ayşe” ve “küçük asker”lerden mi geçmeye devam edecektir, yoksa farklı bir vatandaşlık ve eğitim anlayışı geliştirilebilecek midir? Geliştirilecekse, burada biz öğretmenler ne tür roller oynayabilir, eğitime hakim olan bu askerleştirilmiş ve cinsiyetlendirilmiş vatandaşlık anlayışını nasıl sorgulayabilir, ne tür alternatifler önerebiliriz?

1 Bkz. <http://www.tarihvakfi.org.tr/dkih/default.asp> . Eğitim-Sen gönüllülerinin de katkıda bulunduğu bu önemli tarama çalışmasından iki yayın çıkmıştır: Betül Çotuksöken, Ayşe Erzan ve Orhan Silier (der.), *Ders Kitaplarında İnsan Hakları: Tarama Sonuçları*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2003; Gürel Tüzün (der.), *Ders Kitaplarında İnsan Hakları II: Tarama Sonuçları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2009.

Özlem Noyan

Eğitim Sen İstanbul 3 No'lu Şube Kadın Sekreteri

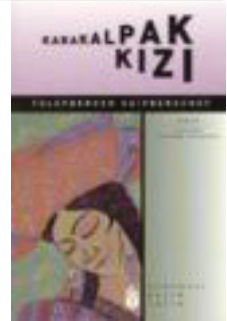
SİNEK KADAR KOCAM OLSUN BAŞIMDA BULUNSUN

“Hatice Meryem, 2002, İletişim Yay. İstanbul”

Hep birilerinin bir şeyleri olmaktan başka şans tanınmayan kadınların kendi dünyalarını yaratma mücadelesi dünyayı değiştiriyor. Hatice Meryem’in kadınları da küçük dünyalarında kendilerine çizilen sınırların dışında hayal dünyalarını kullanarak büyüyorlar, güçleniyorlar. “Sinek Kadar Kocam Olsun Başımda Bulunsun” kitabında ayyaşın, apartman kapıcısının, tornacının, cücenin, imamın, kuryenin, marangozun, gardiyanın, kasabın, genç bir adamın, ince ruhlu bir adamın, işçinin, avare bir adamın, demiryolcunun, tüccarın, sünepenin, emeklinin, oburun, lüzumsuz adamın, şoparın, ilk aşkın, saz aşğının, kader kurbanının, yakışıklı bir adamın, şairin, yaşlı adamın, garibanın, babanın, oğlun karısı olma durumlarını anlatan Hatice Meryem soruyor “Nasıl bir yaşantıdır, neler hissettirir, nasıl katlanılır, sefası nasıl sürülür, hayalleri nicedir”? “Kadınlık durumları”ndaki ezilmişlikler, yoksunluklar ama onunla birlikte direnç ve ayakta kalma mücadelesi de bu öykülerde karşımıza çıkıyor. Kuvvetli bir mizah duygusu ve memleketimizin “eşi olma” durumunun gerçeklikleriyle yazılmış bu öyküler şimdilerde Ankara Devlet Tiyatrosu’nun aynı adlı oyunuyla güzel bir görsellikle de karşımıza çıkıyor. Ama en güzeli, kitaptaki “eş durumlarını” okuyup oyunu öyle seyretmek... Hatice Meryem’in “Sinek Kadar Kocam Olsun, Başımda Bulunsun” kitabının İletişim Yayınları’ndan 2002 yılında çıkmıştı. 11. baskıya ulaşan kitap raflarda yerini koruyor.

KARAKALPAK KIZI

“Tulepbergen Kaipbergenov (Çev: Kayhan Yükseler), 2006, Evrensel Basım Yayın, İstanbul”

Karakalpakların ünlü yazarı Tulepbergen Kaipbergenov yayımlandığı dönemde büyük ses getiren ve birçok dile çevrilen Karakalpak Kızı adlı romanıyla Rusya’daki devrimin ilk yıllarını Cumagül adlı kadın karakter üzerinden kaleme alıyor. Bu romanla, sınırları içinde farklı uluslar barındıran Rusya’nın yeni bir düzen kurmak için karşılaştığı sorunlarla birlikte yüzyıllardır süregelen feodal yapı içinde hiçbir hak sahibi olmayan kadınların hayatı da gözler önüne seriliyor. Toplumun yaşadığı zorluklar, baskılar, gerici kesimin devrimin hayat bulmasına yönelik engelleri, bunların yanında kadınların ‘kader’i kitapta Cumagül ve köyün koşullarıyla birlikte anlatılıyor.

Cumagül bir toprak ağasının kızı olarak dünyaya gelir, fakat bir gün babası onu annesiyle birlikte kapının önüne koyar. Cumagül, kocasını kendisi seçer fakat bu da onun annesinin ‘kaderini’ yaşamasına engel olmaz. Kızıyla ve yoksulluğuyla birlikte kapının önüne konur. Fakat odun satmak için gittiği kasabadaki mitingde duyduğu “kadınlar ve erkekler birbiriyle eşit haklara sahip” sözü hem kendinin hem de içinde bulunduğu toplumun kaderini değiştirir. Çünkü bolşeviklerle tanışan Cumagül anlar ki “bu bir kader değildir.” İçinde bulundukları sistemin değişmesi gerekir. Ve bunu değiştirmek mümkündür. Toplum içinde bir mal olarak görülen kadının birey olma mücadelesinin, toplumsal mücadeleyle birleşmesi süreci elbette kolay olmaz. Erkeklerin bu düşünceleri yaymasını engellemek için baskı ve korkutma çabaları, bunun için hurafeleri (esrarengiz ruhu) bir yol olarak kullanmaları... Bu hak arayışlarının, değişim isteğinin günah sayılması, söylemlerinin yayılması, bunu yapanların toplumdan dışlama yönteminin seçilmesi.... Bunlar aslında bugün de bize yabancı şeyler değil. Bunun yüzden de Karakalpak Kızı’nın kadınların devrim sürecinde yaşadıklarını anlatırken verdiği mücadeleye devam duygusu da hiç yabancı düşmüyor bize. Hiç sıkılmadan keyifle okuyacağınız roman Evrensel Basım Yayın tarafından hazırlanmıştır.

“BİR ADALET FERYADI” OSMANLI’DAN TÜRKİYE’YE BEŞ ERMENİ FEMİNİST YAZAR 1862-1933

“Derleme, Aras Yayıncılık, İstanbul”

Aras Yayınları’nın yayınladığı “Bir Adalet Feryadı Osmanlı’dan Türkiye’ye Beş Ermeni Feminist Yazar 1862-1933” isimli derleme kitapta, Hayganuş Mark feminizmi bir adalet feryadı olarak değerlendirirken, feminizm ile tanışmasını kendi kaleminden şöyle anlatıyor. “Hayatın dengesiz dalgalanmaları, toplumsal mekânizmaların haksız ve baskıcı uygulamaları beni çok erken bir yaşta uyandırdı. Bir kadın olarak yüklediğim sorumlulukların altında ezilirken, bunun karşılığında bana verilen haklar yok denecek kadar azdı. Feminizmin bir adalet feryadı olduğuna iyiden iyiye inanmışım. Hakları istemek çocukluk olacaktı, onları kendi ellerimle almalıydım. Temel ilkem bu oldu. İşte bir gün ruhumda hissettiğim müthiş uyanış.” Yazar, yayıncı ve Türkiye kadın hareketinin en uzun soluklu dergisi Hay Gin’in (1919-1933) editörü Hayganuş Mark dışında, 1862’de ilk Ermenice kadın dergisi olan Gıtar’ı yayımlayan Elbis Gesaratsyan; romanlarında kadınlar üzerindeki toplumsal baskıları dillendirdiği için yoğun tepkiler alan Sırpuhi Düşap; kadınlar arasında örgütlü dayanışmayı savunan Zabel Asadur ile öykü, roman ve makalelerinde cinsler arasındaki toplumsal adaletsizliği dile getirirken savaş karşıtı tavrıyla da sivrilen Zabel Yesayan’ı ve onların mücadelelerini de “Bir Adalet Feryadı: Osmanlı’dan Türkiye’ye Beş Ermeni Feminist Yazar” adlı derlemesinde anlatan Lerna Ekmekçioğlu, bu beş kadınla birlikte, onların siyasi duruşlarını, Osmanlıcılık, milliyetçilik ve sosyalizm’le ilişkilerini de aydınlatacak belgeleri gün yüzüne çıkarmayı deniyor. Ve bunları yaparken hep alt metinde militarizmi sorgulamayı da ihmal etmiyor. Hrant Dink için adalet çağrılarını yaptığımız bugünlerde, dönemin beş Ermeni kadın aktivistinin militarizme, eşitsizliğe, adaletsizliğe karşı çağrısına kulak vermek, bir döneme dair tanıklıkları bir de Osmanlı’da eşitlik ve özgürlük mücadelesi veren kadınların gözünden görmek için kitaptaki tüm yazıları okuyup tartışmak yerinde olacaktır.

eğitim enternasyonalı *kadın konferansı*

KADINLAR EŞİTLİK İÇİN EYLEMDE

Eğitim Sen El'na (Eğitim Enternasyonalı) ülkemizde tek üye olan sendikadır. 36 milyonu bulan üye sayısı ile Eğitim Enternasyonalı'nın yapacağı ilk kadın konferansına Eğitim Sen olarak katılmak önemli. Bu konferansta, konferansın amaçlarına yönelik bir çalışma yürütmekle birlikte ülkemizdeki deneyimleri paylaşmak da anlamlı olacaktır. Bu nedenle bu konferansa katılmayı düşünmekteyiz.

19-22 Mayıs 2010 tarihleri arasında, dünyanın dört bir yanından 350 öğretmen sendikacı Bangkok'ta Eğitim Enternasyonalı Birinci Dünya Kadın Kongresi'ni gerçekleştirmek üzere buluşacak. "Eşitlik İçin Eylemde" başlıklı konferans, cinsiyet eşitliğinin özellikle sendikalarda ve sendikalar aracılığıyla eğitim ve toplumda yaygınlaştırılmasının yollarını tartışmayı amaçlıyor.

Konferansın Amaçları:

- Sendikalarda, eğitimde ve toplumda kadın erkek eşitliğine dönük ilerlemelerle ilgili ortak bir anlayış geliştirmek
- Eğitim yoluyla kadınları ve kız çocuklarını güçlendirmek
- Sendikalarda ve eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak
- Var olan kadın dayanışma ağlarından bir küresel eşitlik ağı oluşturmak.

Küresel krizin ve finansal durgunluğun etkileri, gıda güvenliği ve iklim değişikliği de toplumsal cinsiyet eşitliği meselesinde ele alınacak konular arasındadır.

Eğitim işkolunda kadınlar çoğunluğu oluştursalar da, tüm ülkelerde durum bu yönde değil. Sendikalarda artan oranda kadın katılımı aşikâr da olsa, kadınların liderlik ve karar verme mekanizmalarındaki temsil gücü hala erkeklerin gerisinde. Bugün sendikaların sesi daha fazla duyulmalı, ama sendikaların kadınların yetenek ve katkılarını ihtiyaçları da var.

Bu konuda bir örnek, Eğitim Enternasyonalı kongreleri. 5. Dünya Kongresi'nde 815 delegenin %38'i kadındı, desteklenen delegelerin %29'u ve gözlemcilerin ise %49'u kadındı. Toplamda, kongrede temsil edilen delegelerin %43'ü kadındı ve bu bir önceki kongreye göre önemli bir artıştı.

Eşitlik İçin Eylemde konferansı, katılımcılara bu çerçevede bir sonraki yıl Cape Town'da

gerçekleştirilecek Dünya Kongresi'ne ilişkin tartışmalara katkı vermek için bir zemin yaratmayı amaçlamaktadır.

El'den yaklaşık 350 katılımcının olacağı konferansa ITUC, ILO, ACTRAV ve UNESCO da davet edilecek. Çeviriler İngilizce, Fransızca ve İspanyolca olarak sağlanacak. Oturumların bulgularını El, Dünya Kongresi'ne taşıyacaktır.

8 MART

KADINLARIN

BİRLİK MÜCADELE VE
DAYANIŞMA GÜNÜ

TEKEL Direnişinin Ön Saflarında Yer Alan Kadınları Selamlıyoruz

